Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 120 (13609) | 1974 оной майн 25, суббото | Сэн 2 мүнгэн

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР С. Г. РЕВЕНСКИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, хүдөө ажахыда олон жэлэй турша соо hайнаар ажаллаhанайнь түлөө Мухар-Шэбэрэй аймагай ажалшадай депутатнуудай Соведэй гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин агроном нүхэр **Ревенский** Сидор Григорьевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной майн 24.

...АТА ...ЭГЭДЭЛЭЙ ...АНДИДА... ...УУДАЙ ...ҮЛӨӨ

...ЭЖЭНГЭ

...энгэ тосхоной соёлой ...ан соо Худанай лес...хозой, барилга-хабса...ын хоёрдохи управле..., Хэжэнгын, «Перво...ий», «50 лет Октября» ...зуудай, аймагай түбэй ...зургаануудай коллек...дэй түлөөлэгшэд суг..., Буряадай АССР-hээ ...-эй Верховно Соведэй ...нальностьнуудай Со... hунгаха Хориин 524-...hунгуулиин округhоо де...та кандидат Мыдыгма ...итовна Батомункуева... уулзаба.

...СС-эй Хэжэнгын рай... секретарь А. Б. Рад... уулзалга нээгээд, ...Ж. Батомункуевагай ...жэтэ нюур, аймагай ...й гүйсэдхэхэ комите... түрүүлэгшын орлогшо ..., Тугдумовта үгэ үгэ...

...эр Тугдумов депутад...ндидадай ажалай нам...тухай дэлгэрэнгыгээр ... үгөө. Мыдыгма ...товна 1961 онhоо ... hаалишанаар ажалла...гэхэ зуураа жэлhээ ... амжалтаяа арьбадхаа... ...уунын аймагай эгээл ... hаалишан гэжэ суур... үнинэй.

... коммунис ажалай ..., «Мал ажалай нэ... классай мастер», ... Ажалай Улаан Ту...рденуудаар шагнагдан... Эдэбхитэй агитатор, ...юзай месткомой, ара...налтын бүлэгэй гэ...

...юзойнгоо ажалшадай ...нэрэтэй хүндэтэй гэ... бүхэн хэлэхэ. Залуу... хүмүүжүүлхэ хэ...горитой анхарал ханduулдаг. Тэрэнэй hургаhан найман залуу hаалишан амжалтатайгаар ажаллажа байна.

Депутадта кандидадай этигэмжэтэ нюур В. Т. Тугдумов коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй бата нэгэдэлэй кандидат Мыдыгма Жигмитовна Батомункуевагай түлөө нэгэ хүн шэнгеэр дуугаа үгэхыень hунгагшадые уряалаа.

Удаань Сулхарын дунда hургуулиин багша М. Д. Бубеева, Дээдэ-Хэжэнгын сомоной Соведэй түрүүлэгшэ Ц. Б. Золтоев, Хэжэнгын аймагай больницын главна врач С. Ц. Цыреторов, Хэжэнгын совхозой профсоюзай рабочкомой түрүүлэгшэ Б. Д. Дугаров гэгшэд үгэ абажа, депутадта кандидадта хандан, захяа хэhэн, hайн hайханиие хүсэhэн байна. Эдэнэр М. Ж. Батомункуевагай түлөө дуугаа үгэхэ байhанаа нэгэн дуугаар мэдүүлээ.

Нүхэр Батомункуева hунгагшадта хандахадаа, этигэл найдабариинь харюулхын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлхэ байhанаа элиршэлээд, депутадта кандидадаар дэбжүүлhэнэйнь түлөө үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэбэ.

Урда үдэрынь Чисаана тосхоной клуб соо Худанай, Загаhатын, Чисаанын совхозуудай, Хүртэйн леспромхозой коллективүүдэй түлөөлэгшэд сугларжа, М. Ж. Батомункуеватай уулзаа.

Б. ЖАМБАЛОВ,
КПСС-эй райкомой пропаганда болон агитациин таhагые даагша.

...ААН-ҮДЭ

...СР-эй Верховно Со... Национальностьнуу... Соведтэ hунгаха Ок...ка 515-дахи hунгуу...кругhоо депутадта кан... Октябрина Матвеевна ...атай болон СССР-...рховно Соведэй Сою...оведтэ hунгаха Улаан-...городской 377-дохи ...лиин округhоо депу... кандидат Евгений ...фанович Мацуковтой ...шада зорюулагдаhан ...ын урда тээхи суг... Улаан-Үдын Ленинэй ... мяха-консервын ...дай соёлой ордон ...эргэгдэбэ.

... суглаае КПСС-эй Ок...йа райкомой секре... В. Н. Башкеев нээ... депутадта кандидат ... Мацуковой этигэмжэ... ...р Улаан-Үдын Лени...денто ЛВРЗ-эйн аха... технолог В. В. Сы...рэ үгэбэ. Нүхэр Сы...таа олон жэл хүдэл...тнөө СССР-эй Верхов...едэй депутадта кан...р дэбжүүлэгдэhэн ... Мацуковой ажалайнь ... ниитын ажал ябуул...лай дэлгэрэнгыгээр ... hунгалтын үдэр ... Мацуковой түлөө бүгэдөөрэн нэгэ хүн шэнги дуугаа үгэхыень суглааргшадые уряалба.

Депутадта кандидат О. М. Омбоевагай этигэмжэтэ нюур, врач Н. Д. Банзаракшеева О. М. Омбоева тухай баhал hайн hайхан үгэнүүдые хэлэбэ.

hунгагшадай зүгhөө Буряадай мебель ба модо болбосоруулгын комбинадай модошо дархан А. М. Лобачёв, мелькомбинадай директор М. М. Мурзин, мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэн О. Д. Тапхаева гэгшэд хани халуун дэмжэлгын үгэнүүдые хэлэhэн байна. Тиихэ зуураа СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадууд Е. М. Мацуковой, О. М. Омбоевагай түлөө нэгэ хүн мэтэ дуугаа үгэхөөр бэлэн байhанаа мэдүүлбэд.

Евгений Митрофанович Октябрина Матвеевна хоёр харюугай үгэ хэлэжэ, гүрэн түрын дээдэ органдо түлөөлэн дэбжүүлhэндэнь hунгагшадта баяр баясхалан хүргөөд, тэдэнэй үзүүлhэн этигэл найдабариие дүүрэн харюулхын түлөө оролдохо байhанаа найдуулба.

Г. ХАРЧЕНКО.

ТҮРҮҮШҮҮЛЬЭЭ ЖЭШЭЭ АБАЖА, ТАРИЛГАЯА ТҮРГЭДХЭЕ!

ТАРЯАШАД, ЯАРАХААР БОЛОО

✪ МАЙН 20-ной БАЙДАЛААР ОРООhОТО-БОБОВО УРГАМАЛНУУДЫЕ ТАРИХА ТҮСЭБ 65 ПРОЦЕНТ ДҮҮРГЭГДЭЭ. ТЭРЭ ТООДО ШЭНИИСЭ 90, ГОРОХ 81 ПРОЦЕНТДЭ ХҮРӨӨ. ✪ ХАРТААБХЫН ГУРБАНАЙ АРАЙХАН НЭГЭ ХУБИНЬ ТАРИГДАА. ✪ ШЭНЭ, БОРО ГАЗАР ХАХАЛХА ДААБАРИ 5 ПРОЦЕНТ, ПААР ХАХАЛХА ТҮСЭБ 27 ПРОЦЕНТ ДҮҮРГЭГДЭЭ.

Республикын ЦСУ-гай мэдээсэhэнэй ёhоор майн 20-до колхоз, совхозуудта **418.120 гектарта хабарай тарилга хэгдэжэ,** түсэб 52 процент дүүргэгдэhэн байна. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада 12 мянга гаран гектараар бага болоно. Энэ жэлдэ хүйтэн байhан дээрэhээ хабарай тарилга хойто, хадалиг талын аймагуудта гэдэргэ татагдаhан байна. Жэшээнь, Баргажанай аймагта тарилгын түсэб миил 29, Хурамхаанда — 36, Яруунада — 34 процент дүүргэгдээ. Зүгөөр Бэшүүрэй, Загарайн, Хяагтын, Улаан-Үдын, Хориин аймагуудта хабарай тарилга нёдондонойхиhоо хурдаар ябуулагдажа байна.

Ороohото ургамалнуудай тарилга абажа үзэбэл, республика дотор 65 процентдэ хүргэгдөө. Тэрэ тоодо шэниисэ 303 мянга гаран гектарта таригдажа, 90 процент дүүргэгдээ. Горох 18.466 гектарта таригдаа. Эртын эдэ ургамалнуудай тарилга Улаан-Үдын, Бэшүүрэй, Хяагтын, Сэлэнгын аймагуудта hүүлэй мэдээгээр дүүргэгдээ тооной. Теэд Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудта шэниисын тарилга hаял 53—62 процентдэ хүргэгдөөд байнхай.

Мүнөө үедэ **хартаабха** hуулгаха эгээл зохид болзор ерэнхэй. Энэ хүдэлмэри Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта урагшатайгаар ябуулагдана. Мухар-Шэбэрэй аймагай ажахынууд хартаабха тариха түсэбөө 68 процент дүүргэнхэй. Улаан-Үдын аймагай колхоз, совхозууд 1.290 гектарта хартаабха тарижа, түсэбөө 49 процентдэ хүргөө. Тиин энэ хүдэлмэри Хэжэнгын, Хориин аймагуудта эхилээдүй Зэдын, Сэлэнгын аймагуудта hаял захалжа байнхай.

Эдэ үдэрнүүдтэ 466 гектарта **корнеплодууд,** тэрэ тоодо 246 гектарта күүзику таригдаа. Энэ хүдэлмэреэр Сэлэнгын, Загарайн, Кабанскын аймагуудай ажахынууд түрүүлжэ ябана.

Эртынгээ ургамалнуудые тарижа дүүргэhэн ажахынууд **гэршүүхэ, обёос, кукуруза** гэхэ мэтэ ургамалнуудаа тарижа эхилэнхэй. hүүлэй мэдээгээр гэршүүхэ тариха түсэб 4 процент, обёос — 22, кукуруза — 2 процент дүүргэгдээд байна.

Энэ жэлдэ республикын колхоз, совхозуудта 58 мянган гектар **шэнэ, боро газар** хахалагдаха хараатай. Майн 20-ной байдалаар арайхан гэжэ 3.142 гектар элдүүрилэгдээ гэхэ гү, али түсэб миил 5 процент дүүргэгдэбэ. Шэнэ газар хахалха хүдэлмэри Түнхэнэй, Хяагтын, Сэлэнгын, Бэшүүрэй аймагуудта бусадhаа үлүүгээр ябуулагдана. Харин Зэдын, Хэжэнгын, Улаан-Үдын аймагуудта энэ талаар биратай юумэн хэгдээгүй байhаар.

Байгша ондо хабарай **эртын паар** урда жэлэйхиhээ нилээд hайнаар хахалагдажа байна. Майн 15-най мэдээгээр колхоз, совхозуудта 40 мянга гаран гектарта эртын паар хахалагдаад байгаа гэхэ гү, али түсэб 27 процент дүүргэгдээ. Энэ шухала хүдэлмэри Загарайн, Сэлэнгын, Баргажанай аймагуудта хурданаар ябуулагдана. Эдэ аймагууд паар хахалха түсэбөө 54—76 процентдэ хүргөөд байнхай. Тингэбэшье паар хахалалга Хурамхаанай, Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын аймагуудта хангалтагүй.

Улаан-Үдын аймагай «Восход» колхозой механизаторнууд энэ hарын хорёодоор хартаабхаяа тарижа захалба. Энэ шухала хүдэлмэридэ хоёр агрегат табигданхай юм. Тэрэнэй нэгыень хартаабха ургуулагша Федор Алексеевич Русин даана. Үнинэй дүй дүршэлтэй механизатор, Евсей Афанасьевич Покацкий энэ звенодо ажаллана.

hаяхан тус ажахыгаар ябахадаа, хартаабхашадай ажалаар hонирхоhон байнабди. Манай эдэ агрегадта хүрэжэ ерэхэдэ, тэдэнэр «Выпуск» гэжэ газарта тарилга хэжэ байба. Русинтай уулзажа хөөрэлдэхэдэмнай, звеное даагша манда нигэжэ хэлэбэ:

— Манай звено байгша ондо гектар бүриhөө 100 центнерhээ бага бэшэ ургаса хуряажа абаха зорилготой. Хартаабхаяа үсөөхэн үдэрэй туршада hайнаар тарижа дүүргэхэ гэжэ звеногоймнай гэшүүн бүхэн оролдоно. Манай агрегат үдэрэй туршада 6 гектарта тарилга хэжэ, даабаряа 120 процент дүүргэнэ. Мүнөө звеномнай 60 гектарта хартаабха hуулгаад байна. Ойрын хоёр-гурбан үдэрэй туршада энэ хүдэлмэреэ дүүргэхэмнай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Ажахын түрүү механизаторнуудай нэгэн, арадай хинагшадай гол бүлэгэй гэшүүн Е. А. Покацкий. 2. Хартаабха ургуулагша Ф. А. Русин. 3. Механизаторнууд ажалдаа.

З. ВЕСНИНАГАП фото.

ТҮРҮҮ БРИГАДАДА— ТЕЛЕВИЗОР

Энэ hарын 22-ой мэдээгээр Хэжэнгын совхоз эртынгээ ороohото ургамалнуудые тарижа дүүргэбэ... Механизаторнууд үсөөхэн үдэрэй туршада 3780 гектарта шэниисэ, 450 гектарта хара таряа, 560 гектарта обёос, 221 гектарта силосэй ургамалнуудые тариба. Манай ажахыда энэ үедэ 1854 гектарта хабарай эртын паар элдүүрилэгдэбэ.

Ушхайтын механизаторнууд энэ жэлэйнгээ тарилгада hайн бэлдэлгэтэйгээр орожо шадаhанаа бултанда гэршэлбэ. Тракторно-таряан ажалай бригадые үнинэй, дүй дүршэлтэй механизатор Даши Намсараевич Цынгуев хүтэлбэрилнэ. Энэ ажалша бэрхэ коллектив эртынгээ тарилгые майн 19-дэ дүүргэжэ, тракторно-таряан ажалай 3 бригада сооhоо түрүүлжэ гараба. Социалис мүрысөөнэй дүримөөр эрхимлэжэ гараhан бригада «Весна» телевизорээр шагнагдаха юм. Хоёрдохи hүүрида гурбадахи отделениин Сергей Шойжиловай даадаг бригада гараба. Энэ коллектив радиоприёмник бэлэг абаха болоо. Эдэ бригаданууд абаhан үнэтэ бэлэгүүдээ улаан буландаа табижа, сүлөөтэй сагтаа hонин дамжуулгануудые хараха. hүүлэй hонинуудые шагнаха болобо.

hайнаар түхеэрэгдэhэн полевой стан хабарай тарилгын, таряа хуряалгын үедэ хоёрдохи гэрынь болодог гээшэ. Энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ ажаллажа байhан таряашадтаа анхаралаа табижа, ажахынгаа отделени бүхэндэ hайнаар түхеэрэгдэhэн полевой стан бариха хэрэгтэ ажахымнай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд анхаралаа табижа шадаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Бригада, механизатор бүхэнэй хоорондо социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Мүрысөөнэй дүн долоон хоногто нэгэ дахин гаргагдажа, ажалдаа онсо шалгарhан механизаторта улаан вымпел, үнэтэ бэлэгтэйгээр барюулагдана.

Газар хахалалгада хүдэлжэ байhан механизаторнууд сооhоо Бато-Жаргал Ямпилов, Дондок Дугаров, Владимир Мархасаев, залуу тракторист Василий Яковлев гэгшэд онсо илгарна. Эдэ нүхэднай халаан бүриингөө даабариие 120—130 процент дүүргэжэ шадана. Үнгэрhэн долоон хоногой дүнгөөр Бато-Жаргал Ямпилов, Борис Бастуевай тракторта дамжуулгын улаан тугханууд үргэгдэбэ.

Ороohо таряанай тогтууритай hайн ургаса хуряажа абахын тула таряалангаа hайнаар элдүүрилхэ, тарилгаяа hайн үрэhөөр дүүргэхэ, полидоо наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха хэрэгтэй гэжэ механизатор бүхэн hайн ойлгоно.

Манай Хэжэнгын совхоз мүнөө жэлдэ Түнхэнэй таряашадай онол аргые хэрэглэжэ, таряалан дээрэ аммиачна уhа оруулна. Ажахымнай ахамад агроном Батор Цыбикович Цыдыпов, инженер-механик Василий Аюшеевич Базаржапов гэгшэд Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо ошожо, тэндэхи механизаторнуудай зохёоhон түхеэрэлгэтэй танилсажа ерэhэн юм.

Хабарай тарилга шиидхэхы үедөө оробо. Механизаторнууднай кукуруза, зелёнкоёо богонихон болзорто тарижа дүүргэхын тула оролдожо байнхай.

Б. ДУГАРОВ.

Сошордомо дохёо!

ТРАКТОРААР АЙЛШАЛАГШАД

Хабарай hүүлшын hарын дүүрэхэ дүтэлбэшье, хүйтэн, hалхитай зандаа. Сагай уларилай хэды иимэ хэсүү, хүшэр байбашье hаань, Хурамхаанай аймагай механизаторнууд тарилгынгаа хүдэлмэриие богони болзорто дүүргэхын түлөө шармайн оролдоно. Дэрээнэй совхозой Тахата гэжэ газарта механизаторнууд Жан Балданов, Дамдин Хубраков К-700 түхэлэй томо тракторта ахалагша трактористаар ажалладаг. Теэд хоёрдохи халаанайнь тракторист Степан Вачеланов хиналта, хүтэлбэриин hула байhыень hамбаашалан, тракторист Виктор Дашибыловтэй нүхэсэжэ, К-700 трактораараа аяар 16 километрэй зайда оршодог хүршэ ажахынгаа түб — Арзгуун тээшэ табилуулшаба. Ерэhэн хэрэгынь гэхэдэ, тэдэнэр тарилгаяа эхилhэнээ тэмдэглэхээ «хатуу харын» хойноhоо зорёо бшуу.

Эдэ механизаторнууд нигэжэ зоргоороо боложо, газар хахалалгаяа гансал үдэрөөр hаатуулаа бэшэ, тэрэ холын ялхитай харгыда хойноо шагтагалhан плугаа хайра гамгүй hэжэржэ, гидравлическа хоолойень булга татаа. Энээнhээ боложо, бүтээсэ ехэтэй гэхэ гү, али хоёр халаанай туршада 28 гектар газар хахалдаг томо тракторынь дүрбэн үдэрэй туршада хүдэлгэгдэнгүй, заhабарилагдажа hаатаа. Архинша эдэ механизаторнуудай гэмээр адагынь 112 гектар газар хахалагдаха аад, бүхы ажалынь унжагайрба.

Энэ бригадын хүдэлмэриин дутагдалынь иигээд дүүрээ бэшэ. Тэрэл үйлэдэhэн үдэрынь, үрэhэ шэрэдэг жолоошон Доржо Муханаев ажалдаа hогтуугаар ерэжэ, автомашинаараа шэгнүүршэнэй будка мүргэжэ, баhал техникээ эбдэжэрхёо.

Бүхыдэнь абажа харахада, энэ бригадада тарилгын хүдэлмэри тон муугаар ябана, унжагайржа байhаар. Түсэбэй ёhоор эндэхи механизаторнууд 3.100 гектарта эртын тарилга хэхэ аад, оройдоол 2.000 гектарта хүргөө. Тиихэдэ 1.500 гектар газар хахалха даабаряа арайхан хахадлаад байна. Гадна бригадын полевой станай байра, столово яhала hайнаар түхеэрэгдэhэншье hаа, ажалынь мүртэйгөөр эмхидхэгдээгүй, эдеэ хоолынь hайнаар, саг соогоо бэлдэгдэнэгүй.

Саашадаа нигэжэ дура зоргоороо хамтаржа, архи уугаад, даалгагдаhан техникээ эбдэжэ байбал, тарилгынгаа ажалые хэды болотор унжагайруулагша ааб? Эдэ механизаторнуудай ажалыень эмхидхэхэ, журамыень шангадхахаар болоол.

Г. БАДМАЕВ.

Хурамхаан.

ЭХЭ ОРОНОЙНГОО АША ТУhАДА ГАБШАГАЙГААР АЖАЛЛАЯ

...ССР-эй бүхы hунгаг... гражданинуудта КПСС-... Централна Комитедэй ...hан Хандалгые совет ...д ехэ баяртай дэбжэл...ээр угтаа. Энэ Хандал...литическэ ба ажалай ...бжэлтэ үүсхэбэ.

...ллективүүд, тус тус хү...эришэд Хандалгада ха... болгон, шэнэ, ехэ уял...дые абана. Хахад жэ...ээ даабариие hунгалта ...ор — июниин 16 хүрэ... дүүргэхэбди гэжэ ... хүнүүд мэдүүлнэ. ...айлан хэлэбэл, Волго... тракторна заводой ...мэришэд — дархан ...ил Аркатов, түмэр зү... Николай Гретченко ...сад тингэжэ мэдүүлбэ. ...аданай гэр байрануу...ридаг комбинадай кол... мүн иимэл шиидхэбэ...баа. Гэхэтэй хамта ха... болзорhоо хоёр hа... урид предприятияа hэльбэгт шэнэдхэжэ дүүргэхэ гэжэ эндэ шиидэнхэй.

Ереваандахи электроламбын заводой хабсаргагшадай комсомол-залуушуулай бригада жэлэйнгээ даабариhаа гадуур 150 мянган түхэригэй продукци бүтээхэ социалис уялга жэлэй эхеэр абаhан юм. Тус бригадын хүтэлбэрилэгшэ Г. Казарянай мэдээсэhэнэй ёhоор, энэ коллектив партиин Хандалгада харюу болгон, уялганuудаа хубилгажа, угтамжынгаа түсэбтэ заhабари оруулаа.

— Манай эрдэмтэд, мэргэжэлтэд эрдэм болон техникэ хүгжөөхэ хэрэгтэ парти, правительствын зүгhөө анхарал оролдолгын ходо гаргагдажа байдагые мэдэнэ. Энээндэнь харюу болгон, манай коллектив ороной нефть гарган абадаг промышленностиие саашадань хүгжөөлгэдэ габшагай ажалаараа туhа хүргэнэ. СССР-эй Верховно Соведэй урда тээхи hунгалтаhаа хойшо үнгэрhэн үе соо манай институт 217 шэнжэлгын хүдэлмэри хэжэ дүүргээ. Тэдэнэй 116-ниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 16 миллион үлүүтэй түхэригэй экономическа ашаг үрэ үгэhэн байна. Бусад шэнжэлгэнүүдэй нэбтэрүүлэгдэхэ ойртожо байнхай. Институдай эрдэмтэд болон мэргэжэлтэд шэнжэлхы хүдэлмэриин ашаг үрые бүри ехэ болгохын тула оролдолго хүсэлэлгэ гаргажа байна.

Ехэ митингнүүд, суглаанууд дээрэ суглаrhан хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенциин түлөөлэгшэд hунгалтын урда тээхи партиин уряада харюу болгон, коммунистнуудай ба партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудта hунгалтын үдэр дуугаа үгэхөөр, коммунизм байгуулгын хэрэгтэ инаг Эхэ оронойнгоо түйлажа байгаа илалта амжалтануудые арьбадхахын түлөө, энэ арюун нангин хэрэгтэ хубитаяа оруулхаар бэлэн байhан тухайдаа мэдүүлнэ.

БҮХЭСОЮЗНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИ

ФРУНЗЕ. (ТАСС-ай корр.). «Совет арад — хүнүүдэй түүхэтэ шэнэ нэгэдэл» гэhэн асуудалтай бүхэсоюзна научна конференци зарлагдаад, Москвагай ба бүхы союзна республиканuудай мэдээжэ эрдэмтэд хабаадаба. Энээниие «Знание» гэжэ бүхэсоюзна бүлгэмэй правлени, СССР-эй Дээдэ, тусхай дунда hуралсалай министерство, СССР-эй Философуудай бүлгэмэй правлени, эмхидхээ.

ШЭНЭ ТАСС hОНИН

Якубу ГОВОН МОСКВАhАА МОРДОБО

Нигериин гүрэнэй ба правительствын толгойлогшо Якубу Говон орон соогуур аяншалхаяа майн 23-да Москваhаа мордоо.

Хүндэтэ айлшан Ленинградаар, Волгоградаар, Тбилисеэр ябаха байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай Маршал А. А. Гречко гэгшэд Якубу Говониие самолёдой дэргэдэ халуунаар амаршалан, мордохуулаа.

Хүндэтэ айлшаниие Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэд үдэшэбэ.

Ниидэлгын талмай дээрэ хүндэлэлэй харуул жагсаагдаад, гүрэнэй гимннүүд гүйсэдхэгдөө.

Үдэшэжэ ерэлсэhэн Нигериин гүрэнэй ажал ябуулагшад Якубу Говонтой хамта мордолсобо.

***

Якубу Говон, үдэшэжэ ябалсаhан хүнүүд тэрэл үдэртөө Ленинград ерээ.

Р. НИКСОН СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ДЕЛЕГАЦИТАЙ УУЛЗАА

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-гай президент Р. Никсон майн 23-да Сагаан байшан соо СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Гадаадын хэрэгүүдэй комиссиин түрүүлэгшэ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарёв, депутадууд Г. А. Жуков, Л. М. Замятин, В. М. Кавун, З. П. Пухова, Б. И. Стукалин, Л. Н. Толкунов, А. Б. Чаковский гэгшэдhээ бүридэhэн СССР-эй Верховно Соведэй делегацитай уулзаа.

Уулзалгын hүүлээр Р. Никсон делегациин толгойлогшо Б. Н. Пономарёвтой совет-американ харилсаанай асуудалнуудаар тодорхой хөөрэлдөө хэбэ. СССР-hээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин хөөрэлдөөндэ хабаадаа.

Совет делегациин пресс-конференци

ВАШИНГТОН. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй делегаци эндэ пресс-конференци үнгэргэбэ. Совет делегациин толгойлогшо, СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Гадаадын хэрэгүүдые даадаг комиссиин түрүүлэгшэ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарёв эндэ үгэ хэлээ.

АРАД ЗОНОЙ ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛГАДА—ОНСО АНХАРАЛ

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, депутат В. А. САХЬЯНОВАИ элидхэлһээ

Манай республикын ажалшад бүхы совет арадтайгаа адли, Коммунис партиингаа сэсэ мэргэн ударидалгаар КПСС-эй XXIV съездын түхэлтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө оролдосотойгоор ажаллажа байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Ажалшадай материальна байдал, соёл культура бүри дээшэлүүлхын, арад зоной элүүрые хамгаалга һайжаруулха хэрэгтэ манай парти, правительство үдэр бүри анхаралаа хандуулжа байдаг. Энэнние манай республикын арад зоной ажабайдалай жэшээ гэрэшэ хаража болоно. 1923 ондо республика доторнай, тэрэнэй газар дээрэ 23 врач, дунда мэргэжэлтэй 79 хүдэлмэрилэгшэдтэй 12 больница, фельдшерско болон фельдшерско-акушерско 46 пункт байгаа һаа, 1973 ондо 156 больница, фельдшерско-акушерско 547 пункт бии болоод байна. Эмнэлгын эдэ зургаануудта 1900 гаран врач, дунда мэргэжэлтэй 6.800 хүдэлмэрилэгшэ хүдэлнэ.

Элүүрые хамгаалха эмхи зургаанууд олон болоһоной, ажалшадай һуудал байдал ба соёл культурые дээшэлүүлхэ талаар шухала хэмжээ ябуулгануудай бэелүүлэгдэһэнэй ашаар хүн зонние медицинскэ талаар хангалта һайжараа, түүнэй үбдэхэ, наһа бараха ябадал бага болоо. Һүүлшын хорин табан жэлэй туршада хүнэй үбдэжэ, наһа баралга дүрбэ дахин, тинхэдэ хүүгэдэй наһа баралга 25 дахин бага болоһон байна.

1969 оной декабрь һарада СССР-эй Верховно Соведэй абаһан «Элүүрые хамгаалха тухай ССР Союзай болон союзна республиканууудай Хуулиин үндэһэн һуури» болон 1971 оной июль һарада Россин Федерациин Верховно Соведэй абаһан «Элүүрые хамгаалха тухай РСФСР-эй Хуули» элүүр энхые хамгаалгада Совет гүрэнэй сэт үргэлжэ анхаралаа табижа байһые үшөө дахин гэршэлнэ. Элүүрые хамгаалха талаар Совет гүрэнэй эдэбэ органуудай, эмхи зургаануудай ямар зорилгонуудтай байһан, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй эрхэ ба уялгануудые тухай эдэ документнүүд соо элирхэйгээр харуулагдаа.

Партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, дээрэ дурсагдаһан Хуулинуудые бэелүүлэн, республикымнай партийна, советскэ органууд, элүүрые хамгаалха зургаанууд, ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүд үнгэрһэн хэдэн жэлэй туршада хүн зоной элүүр энхые сахиха талаар нилээд хүдэлмэри ябуулаа. Юһэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэл соо хүн зоной элүүрые хамгаалха хэрэгтэ хэгдэһэн гаргаша 14,4 процентээр нэмэжэ, 1974 ондо 40 гаран миллион түхэриг болохо байна.

Элүүрые хамгаалха тухай Хуули бэелүүлхэ, республикымнай олонхи министерство, ведомство, нютагай Соведүүд, профсоюзай организацинууд, предприяти болон организацинуудай коллективүүд арад зоной ажабайдалай һайжаруулха, ажал хүдэлмэри хүнгэрүүлхэ, хүдөө тосхонуудые арюун сэбэр, болбосон түхэлтэй болгохын түлөө ехэхэн хүдэлмэри ябуулжа байна. Курорт, санатори, амаралтын гэр, хүүгэдэй лагерьнүүдые барихыс, үргэлхэ талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүд абтаа. Жэл бүри 32 мянга гаран хүн тэндэ амарна. Спортивна эмхи зургаануудай материальна бааза бэхижэжэ, тэндэ хүнүүд, илангаяа залуушуул олоор хабаададаг болонхой.

Юһэдэхи табан жэлдэ медицинскэ эмхи зургаануудые барилгада хэрэгтэ 1,5 дахин ехэ мүнгэ зөөри хаһаалагдахай. Үнгэрһэн гурбан жэлдэ 7 миллион 420 мянган түхэриг үгтөө юм. Гэбэшье энэ мүнгэн гүйсэд хэрэглэгдэжэ шадагадангүй. Гурбан жэлэй туршада 1.100 мянгаһаа дээшэ түхэриг хэрэглэгдэжэ шададагагүй. Илангаяа Буряадай барилгын управлениин гээгдэлдэ оронхой элүүрые хамгаалха зургаануудай барилганууд түсэб зурһан жэлэй туршада дүүргэгдэнгүй. Барилгада дай зэмээр 1973 ондо шүнэ нэлгэхэ станци баригдажа дүүргэгдэнгүй. Улаан-Үдын городской больницын барилга бүрынбэ сааша хойшолуулагдаһан байна. «Бурятцелинстрой» трестын барилгын эмхи зургаануд баһал барилгын хүдэлмэри удааруулна.

Элүүрые хамгаалха эмхи зургаануудые бариха хүдэлмэри энэ жэл баһал һулаар ябажа байнхай. Энэ талаар хараалагдаһан мүнгэ зөөри дүрбэ һарын туршада арайл гэжэ 77 процент хэрэглэгдээ.

Элүүрые хамгаалгын материально-техническэ бааза бэхижүүлхэ хэрэгтэ промышленнэ предприятинууд, колхоз, совхозууд эдэбхитэйгээр хабаадаха ёһотой. Тиин республикын модоной, модо болбосоруулгын промышленностиин эмхи зургаанууд 57 оротой больница, «Татарский ключ» карьерэй управлени 50 оротой больница барил, Ильинкын автомашина заһабарилгын завод участково больницадаа амбулаторин гэр залан барил.

Гэхэтэй хамта промышленна зарим предприятинууд, барилгын эмхи зургаанууд, колхоз, совхознууд элүүрые хамгаалгын эндэ шухала хэрэгтэ анхаралаа гүйсэд табинагүй. Элүүрые хамгаалха эмхи зургаануудай байһа барихаа хэрэгтэ Ярууна, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын аймагуудай ажахынууд һулаар хабаадана. Эмнэлгын эмхи зургаануудай материальна бааза бэхижүүлхэ хэрэгтэ Улаан-Үдын авиационно завод, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат һанаала бага табидаг болонхой.

Элүүрые хамгаалха хэрэгтэ поликлиника, амбулаторин хүдэлмэри һайжаруулха, түсхай шэглэлтэй болгохо, олон янзын үбшэнүүдые нэгэ тээ эмнэхэ томо зургаануудые байгуулха гэжэ ехэ удха шанартай. Республика дотор энэ талаар нилээд юумэн хэгдээ. Улаан-Удэ хотын Советскэ болон Железнодорожно районуудай поликлиникэнүүд хүнэй үбшэ тодорхойлхо, эмнэхэ талаар мүн бэшэ түб болонхой. Тэдэнэй шэнэ, һайн тухеэрэлгэнүүдтэй. Буряадай барилгын управлени Железнодорожно райондо шэнэ амбулатори барижа үгөө. Тиихэдэ Наушки, Кабанск тосхонуудта аймагай поликлиникын шэнэ байранууд баригдаа.

Гэбэшье хүн зонние амбулатори, поликлиникын зүгһөө хангаха хэрэгые һайн гэхээр бэшэ. Олон хүдэлмэрилэгшэдтэй Улаан-Үдын мяхо-консервын комбинадай поликлиника муу, бага байратай, мүртэй түхеэрэлгэгүй байһаар. Иимэшүү байдалда Багдаринай, Ивалгын, Онохойн, Байгалай Хударын, Загустайн больницануудай поликлиника, амбулаторинууд, республикын психоневрологическа, физкультурна болон бусад диспансернүүд байна.

Хүдөө нютагуудай элүүрые хамгаалха хэрэгтэ анхаран хараал табигдаха зэргэтэй. Хяагтын, Сэлэнгын, Захааминай аймагуудай түб больница Улаан-Удэ хотын больницануудһаа юугээршье дутуу бэшэ. Иимэ больницанууд саашадаа бүри олон болохо. Түнхэнэй, Бэшүүрэй, Загарайн аймагууд түб больницынгаа хажууда эмшэлгын шэнэ байрануудые нэмэжэ барих тон зүб шиидхэбэри абаһан.

Һүүлэй үедэ хүдөө нютагудтахи участково больницануудые олон болохо, тэдэнэй хүдэлмэри һайжаруулха талаар бага бэшэ хэмжээнүүд абтаа. Мүнөө хүдөөгэй нэгэ больницада 24 орон хүртэнэ. 1965 ондо 16 оротой байһан. Гэбэшье хүдөөгэй участково больницанууд 40 процентынь 5—20 оротой гээшэ. Тэндэ лаборатори, рентгенэй болон физиотерапевтическэ кабинет үгы, олонхинь врачнуудаар дуту.

Хүдөөгэй хүн зонние эмшэлхэ хэрэгтэ фельдшерскэ, фельдшерско-акушерскэ пунктнууд ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Тиимэһээ эдэнэй хүдэлмэри һайжаруулха, материально-техническэ баазыень бэхижүүлхэ тон шухала.

Элүүрые хамгаалха Хуули соо эхэ ба үхибүүдэй, бэлын элүүр энхые сахиха талаар түсхай анхарал табигдаһан. Республика дотор эхэнэрэй болон үхибүүдэй консультаци, наһалай гэр, хүүгэдэй саад, ясли, пионернүүдэй лагерь гэхэ мэтэ олоор нээгдэнхэй. Үхибүүдые эмшэлхэ педиатрическа 1.455 орон, 500 һууритай үхибүүдэй санатори хүдэлнэ. Һэргүүлэлдэ ороогүй хүүгэдэй эмхи зургаануудта 45,5 мянган үхибүүн хүмүүжүүлэгдэжэ байна. Ганса 1973 ондо пионерэй, ажалай-спортивна лагерьнүүдтэ 30 гаран мянган үхибүүн амарһан юм.

Республика дотор үхибүүдэй эмхи зургаанууд үшөөл үсөөн байһаар. Хүүгэдэй эмхи зургаануудта байдаг үхибүүдэй эдээ хоол дуталдана. Илангаяа хүдөө нютагуудай саад, яслинуудта һүн, мяхан, овощ дуталдадаг байна юм. Республикын найман аймагай түб һуурингууд үхибүүдэй эмнэлгын үшөө үгы байһаар. Энэ асуудалые ойрын сагта зүбөөр шиидхэхэ хэрэгтэй гэжэ һанагдана.

1973 оной март һарада КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет хүүгэдэй 26 комбинат энэ дээ нютагуудта бариха тухай түсхай тогтоол абаһан байгаа. Мүнөө дээрээ оройдоол 16 тиимэ комбинат баригдаа. Республикын партийна ба совет органуудай энэ шухала тогтоол эрхэ бэшэ дүүргэгдэхэ зэргэтэй.

Республика дотор физкультура болон спорт хүгжөөхэ, ажалшадай амаралтые һайнаар эмхидхэхэ, энтэхнүүдэй хүдэлмэри һайжаруулха тухай асуудалнуудые элидхэлшэ тоборхойлоо.

Арад зоной элүүрые хамгаалха тухай РСФСР-эй Хуули дотор санитарно-эпидемиологическа хүдэлмэри һайжаруулха, оршон тойронхи байгаали болон агаарые сэбэр байлгаха, ажалшадай хүдэлмэрилхэ эрхэ байдал һайжаруулха, элдэб үбшэнһөө һэргылэлгын хүдэлмэри ёһото һайнаар эмхидхэхэ тухай тодорхойлогдонхой. Тус Хуулиин эдэ эрилтэнүүд гүрэнэй органууда, предприяти ба колхоз, совхозууда, профсоюзай эмхинүүдтэ сэхэ хабаатай юм. Энэ тоотоолые бэелүүлгэ болгон манай республика дотор горитой ажал ябуулагдаа.

1971—1973 онуудта республика дотор сэбэрлэлгын 39 түхеэрэлгэ баригдаһан, мүнөө 20 тиимэ түхеэрэлгэ баригдажа байна. Арад зоной сэбэр һаар хангаха асуудалда ехэ анхарал хандуулагдана. Город болон хүдөө нютагууды, магазинууд болон столовоонуудые болбосон түхэлтэй болгохо талаар нилээд ехэ юумэн хэгдээ. Энэ асуудал республикын правительство, нютагай Соведүүдэй хиналтада абтанхай.

Гэхэтэй хамта оршон тойронхи байгаали болон агаарые сэбэр байлгаха, хүдөө нютагуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ нилээд дутагдалнууд дайралдаһаар. Республикын промышленно предприятинуудай гурбанай хоёр хубинь сэбэрлэлгын түхеэрэлгэгүй байһаар. Энэ талаар барилгын материалнуудай, һүнэй ба мяханай промышленностиин, ой модоной ажахын предприятинүүд ехэ дутагдалтай.

Баргажанай, Яруунын, Хэжэнгын, Сэлэнгын аймагудай колхоз ба совхозуудай олонхи һүнэй фермэнүүдтэ ариг сэбэр сахигдадагүй. Мүн тиихэдэ зарим тосхонуудта, ниитын эмхинүүдтэ энэ асуудалда анхарал багаар табигдана. Санэпидстанцинуудай, дотоодын хэрэгүүдэй ба коммунальна ажахын министерствэнүүдэй нютагай органууд энэ асуудалда онсо анхарал хандуулха зэргэтэй.

Ажалшадай ажалай эрхэ байдал һайжаруулха, үйлэдбэри дээрэ гэмэ осол үсөөрүүлхэ асуудалнуудта Хуули дотор ехэ анхарал хандуулагдаһан. Энэ хэрэгтэ гүрэн түрэмнай ехэ мүнгэ зөөри гаргашална. Үнгэрэгшэ гурбан жэлэй туршада республика дотор ажалай эрхэ байдал һайжаруулха хэрэгтэ 11 миллион түхэриг гаргашалагдаа, үйлэдбэри дээрэ гэмэ осол 18,7 процентээр бага болоо.

Тиигэбэшье ой модоной промышленностиин, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ гэмэ осол үшөөл олон байһаар. Энэ асуудала ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа багаар табина. Улаан-Үдын судна бүтээлгын, шэлэй заводуудта, нооһо угаадаг фабрикада, «Теплоприбор» ба локомотив-вагон заһабарилгын заводуудта, Нютагай промышленностиин министерствын, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй олонхи предприятинуудта, колхоз ба совхозуудай мастерскойнуудта энэ асуудалаар ехэ дутагдалнууд дайралдаһаар. Нютагай Соведүүд, профсоюзай организацинууд энэ шухала асуудалые ойлгоһоор хиналтада абаха зэргэтэй.

Нүхэд депутадууд! Арад зоной элүүрые хамгаалха хэрэгтэ медицинын хүдэлмэрилэгшэд гол үүргэ дүүргэдэг байха зэргэтэй. Тэдэнэй ажал хүдэлмэриһөө, мэргэжэл шадабариһаа, өөһэдынгөө ажалда ямар харюусалгатайгаар хандадагһаань элүүрые хамгаалгын хүдэлмэри дулдыдажа болоно. Республикын хүн зоной элүүрые хамгаалха хүдэлмэридэ 17 мянга гаран хүн ажаллажа байна. Элүүрые хамгаалгын 164 хүдэлмэрилэгшэд СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагданхай. Тиихэдэ 142 врач РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй габьяата врачай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Дунда эрдэмтэй медицинын хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэхэ хүдэлмэри нилээд һайжараа. Улаан-Үдын, Хяагтын, Сэлэнгын медицинын училищинуудые һүүлэй гурбан жэлэй туршада хоёр мянга шахуу хүн дүүргэжэ гараа. Медицинын эмхи зургаануудта дунда эрдэмтэй кадрнуудаар 90 процент хангагдахай.

Гэхэтэй хамта республикын медицинын эмхи зургаанууда хүдэлхэ кадрнүүд үшөө дуталдана. Жэл бүри хэдэн арбаад врач ажалһаа гарана оошно. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада Баргажанай ба Кабанскын аймагуудһаа 46 врач ябаһан байна. Энээнэй гол шалтагааниинь юуб гээбэл, залуу мэргэжэлтэдтэ ажалай ба һуудал байдалай һайн эрхэ байдал олгогдонгүй. Аймсовэдэй гүйсэдкомууд, республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалые үдэр бүриин шанга хиналтада абажа, медицинын залуу мэргэжэлтэдтэ ажалай ба һуудал байдалай һайн эрхэ байдал хангаха үүлгатай.

Медицинын зарим хүдэлмэрилэгшэд ажалдаа халирхай муугаар, үбшэн хүнүүдтэ бүдүүлиг заншалтайгаар хандадаг байһаа юм. Иимэ ябадал юу харуулнаб гэхэдэ, медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда хүмүүжүүлгын ажал һулаар табигданхай. Элүүрые хамгаалгын министерство тэдэнэртэ эрилтэ багаар табина гээшэ.

Нүхэд депутадууд! Элүүрые хамгаалха тухай РСФСР-эй Хуули дүүргэхэ хэрэгтэ нютагай Соведүүдэй, тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй үүргэ тон ехэ юм. Республикын аймагууддай, сельскэ ба поселково Соведүүдэй олонхинь энэ асуудалда анхаралаа ехээр табидаг болонхой. Элидхэлшэ нүхэр Сахьянов В. А. Бэшүүрэй аймагай Соведэй гүйсэдкомой, тэндэхи нютагай Соведүүдэй ажал хүдэлмэри тухай тодорхойгоор тоггтон хэлэбэ.

Һүүлэй долоон жэлэй турша соо Бэшүүрэй аймагта больница болон поликлиникэнүүдые бариха, тэдэниие мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүдээр хангаха талаар нилээд ехэ ажал ябуулагдаһан байна. Аймаг дотор хүн зон жэл бүри олошоржо, бага үхибүүдэй наһа бараха ушар эрид үсөөрһэн байна.

Арад зоной элүүрые хамгаалха талаар Захааминай аймагай Совет, тэндэхи нютагай Соведүүд яһала һайн ажал ябуулна. Аймгүйсэдкомой үүсхэлээр хольш малшадые медицинын талаар хангаха хэрэг гүримшүүлэгдэнхэй. Түсхай графигай ёһоор тэрэ аймагай түбэй больницын хүдэлмэрилэгшэд малай фермэнүүдтэ ошожо, малшадай бэеын элүүрые шалгадаг, хэрэгтэй сагтань түргэн туһаламжа хүргэдэг байна юм. Иимэхүү жэшээнүүдые үшөө олоор дурдажа болохо.

Гэхэтэй хамта элүүрые хамгаалгын хүдэлмэри һайжаруулха арга боломжонууд нютаг бүхэндэ һайнаар хэрэглэгдэхэ гэхын аргагүй. Арад зоной элүүрые хамгаалха тухай асуудала Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын ба Яруунын аймсоведэй гүйсэдкомууд анхаралаа багаар табина. Жэшээ болгон Улаан-Үдын аймагые хараад үзэе. Энэ аймаг республикын тон томо аймагуудай нэгэн болоно. Эндэ хэдэн мянган хүн зон ажаһуудаг. Тиигэбэшье аймагай медицинын эмхи зургаанууд материально-техническэ үндэһэн һуури муухан, тэдэн үбшэн хүнүүдые эрилтэдэ яаһашье хүрэнэгүй, шэнэ һайн түхеэрэлгэнүүдээр хангагданагүй.

Мухар-Шэбэрэй аймагай медицинын эмхинүүдэй олонхинь хүушан гэрнүүдтэ байлгагдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ нэрайлдагын нэгэшье шэнэ байшан баригдаагүй байна юм. Мүн тиихэдэ энэ аймагта эдэр

врач дуталдана. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада ... хүдэлмэридээр ... эрэһэн ... энэ үе соо 20 врач ... һаа гарижа ошонхой ... гай Соведэй гүйсэ... медицинын эмхи зургаа... дай материальна ба... һайжаруулха талаар... дала багаар табина... нэй хүдэлмэрие ... шалгаха хэрэгтэ сельс... сомоной Соведүүдтэ ... гаар табина. Иимэ... саашадаа тэсэхын арга...

Нүхэд депутадууд! ... зоной элүүрые хамг... тухай России Федер... Хуули бэелүүлхэ ... үшөө горитой ажал ... публика доторнай ... даха зэргэтэй. Энэ ... үшөө нилээд ехэ саг ... гэ зөөри хэрэгтэй ... Тиимэһээ министерств... болон албан зургаа... нууд, барилгын эмхи... колхоз болон совхоз... хэрэглэгшэд коопе... ажалшан арадай ... хамгаалха асуудал... бүриин анхарал хан... зэргэтэй. Энэнэй ... удха шанартай, олон... хүсөөр бэелүүлгэдэхэ ... ла хэрэг болоно.

Республикын ... риин хүсые хурдан ... нөөр хүгжөөхэ хэрэгт... ба правительство ай... ехэ анхарал ханд... Энэ талаар манай тү... хэдэн шэнэ предприят... дай барилга эхилэб... нэй тоодо Забайкалиин... титова, Озёрно поли... лическа комбинат, ... кало-Амурска түмэр ... магистраль оронго. ... нэе республика дотор ... шэнэ городууд, хүдэл... шэнэ тосхонууд ... дохонь шүү. Ушар ... эдэ тон томо барилган... ажаллаха хүдэлмэри... лагдаха гэжэ һанагда... асуудалые мүнөөнһөө ... жолоо шиидхэхэ ... Медицинын шэнэ эмх... гаануудые бариха тоото... нар, һайн түхеэрэл... хэрэгтэй болохо бэшү...

Республикын ... хамгаалгын хүдэлмэр... шэд, ажалшадай депу... дай нютагай Соведү... нистерствэнүүд болон ... бан зургаанууд, ... хүтэлбэрилэгшэд парти... лон правительствын ... тар ехэ түһаламжа ... шэглэн, арад зоной эл... хамгаалха талаар КП... XXIV съездын шиидха... нууд соо хараалал... хэмжээ ябуулгануудые ... лүүлхын тула бүхы ... лаа элүүлэн анха... ажаллаха гэжэ нүхэр ... элидхэлэйнгээ түгэсхэл... онсолон тэмдэглэбэ.

ҺУНГАГШАДАЙ ЗАХИЛ ДҮҮРГЭЛГЭ—ШУХАЛА АСУУДАЛ

Республиканын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, депутат Н. Б. ПИВОВАРОВАЙ мэдээсэлһээ

Нүхэд депутадууд! Буряадай АССР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй һунгалтын болоһоор түрүүлээл шахуу дүрбэн саг үнгэрбэ. Энэ үе соо республикын экономико ба соёл культура түргэнөөр хүгжэжэ байгаа. 1971—1973 онуудта промышленна продукци хударлдаха түсэбтэ даабари сүм дүүргэгдэжэ, ниитын хэрэглэлгын бараан ашаг, үрэ, ажалай бүтэсэ дээшэлүүлхэ талаар горитой алхам хэгдээ. Тиимэдэ ороохо тарһа, мяха, һү, үндэгэ, нооһо абалга горитойхоноор ехэ болоһон байна.

Партида, совет арадта КПСС-эй ЦК-гай хандаһан Хандалгада харюу болгон, республикын предприятинууд нэгэдэхи кварталда продукци гурэндэ худалдаха түсэбөө 102 процент бэелүүлээ. Республикын колхоз ба совхозууд гүрэндэ мал ажахын продукци худалдаха кварталай түсэб үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Ажахын ба соёлой байгуулалтын шухала асуудалнуудые шиидхэхэ зүураа, республикын партийна, совет, ажахын органууд, нютагай Соведүүд һунгагшадай захил дүүргэхэ хэрэгтэ сагүргэлжэн анхарал хандуулдаг байгаа. Һунгагшадай захилнуудай олонхинь республикын арадай ажахые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ түсэбтэ оруулагданхай. Республикын наймадахи зарлалай Верховно Соведэй депутадуудта хамтадаа 200 гаран захил һунгагшадһаа ороһон юм. Тэдэниие һайнаар шэнжэлэн үзэһэнэй һүүлээр 79 захилынь дүүргэлтэдэ абтажа, зариманиинь Улаан-Үдын городской, аймагай Соведүүдтэ хаража үзэхөөр дурадхагдаа һэн.

Баунтын ба бусад аймагуудай һунгагшад байгаалиин баялиг бэдэрэлгые һайжаруулха тухай дурадхаһан юм. Энэ асуудалаар горитой ажал ябуулагдаа. Буряадай геологоуправлениин коллектив һайнаар ажаллажа, ашагта малтамалай 14 шэнэ хэбтэшэ шэнжэлэн үзөө. Шулүү нүүрһэнэй, барилгын материалнуудай шэнэ хэбтэшэнүүд ашаглагдажа эхилэхэ. Энэ жэлдэ Забайкалиин апатитово комбинадай, ерээдэ жэлдэ Озёрно полиметаллическа будаагай комбинадай барилга эхилхэ юм.

Республикын энергетикэ хүгжөөхэ тухай баһал олон захил һунгагшадһаа ороо һэн. Энэ асуудалаар һүүлэй гурбан жэл соо ехэ юумэн хэгдэһэн байна. Электрын эрчэм хүсэ дамжуулха линии 3,7 мянган километрээр ута болоо, трансформаторна подстанцинуудай хүсэн 1,8 дахин ехэ болоо. Республикын колхоз, совхозуудай 98,6 процентынь гүрэнэй энергосистемэдэ холбогдонхой. Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудай һунгагшад Таташуурово — Баргажанай-Адаг гэһэн электролиниин барилга түргэдхэхые гэжэ байгаа. Тэдэнэй захил ойрын саг соо бэелүүлэгдээ. Холын Ахын аймагай һүүриин нютагуудые электрижүүлхэ асуудал шиидхэгдэжэ байна.

Хүдөө ажахын үйлэдбэри хурдан түргэн хүгжөөхэ тухай һунгагшадай захил ба дурадхалнууд олон оруулһан байна. Колхоз болон совхозуудай үйлэдбэри һайжаруулха тухай КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет хэдэн шиидхэбэри бэелүүлжэ байна. Табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй туршада 41 мянган гектар шэнэ газар ашаглагдажа, 7,7 мянган гектар һайжаруулагдаһан бэлшээри түхеэрэгдээ. Шэнэ газар ашаглаха талаар Хэжэнгын, Яруунын, Сэлэнгын, Захааминай аймагууда горитой ажал ябуулагдаа.

Мелиоративна барилга үргэдхэхэ, тэрэниие түргэдхэхэ тухай һунгагшадай захилнуудые дүүргэхэ талаар бага бэшэ хүдэлмэри хэгдэбэ. Үнгэрэгшэ гурбан жэлэй туршада энэ хүдэлмэридэ капитальна гаргаша 31,6 миллион түхэриг гаргашалагдаа. Гэхэтэй хамта Загарайн, Улаан-Үдын, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй болон бусад зарим аймагуудай тахи уһалагдадаг газар муугаар ашаглагдана, үшөө бага ургаса үгэдэг байһаар. Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудай һунгагшад Хуйтэнэй талые уһалха тухай шиидхэлгэ эрэжэ асуудал табиһан юм. Энэ захил дүүргэхэ талаар республикын Мелиорацийн ба уһанай ажахын министерство мүнөө болотор ямаршье хэмжээ аблагүй байна. Республикын бусад аймагуудтахи уһалууриин системэнүүдэй проект зохёолго тэсэшэгүйгөөр удааруулагдана.

Үйлэдбэриин ба соёлой объектнүүдые бариха, һургуулинуудые, медицинын ба соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые олошоруулха, худалдаа наймаанай, һүүдал байдалай хэрэглэмжэ хангалтын, транспорт ба хэлхээ холбооной эмхи зургаануудай хүдэлмэри һайжаруулха талаар олон захил, мэдүүлгэнүүд ороһон байна. Энэ асуудалаар үнгэрһэн үе соо республика дотор нилээд ехэ юумэн хэгдээд. Гурбан жэл соо 843 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглалгада оруулагдажа гэхэ гү, али түсэб 93 процент дүүргэгдээ.

Автомашинын харгы, хүүргэнүүдые бариха, заһабарилха талаар һунгагшадай депутадуудта үгэһэн захилнуудые дүүргэхэ талаар үнгэрһэн гурбан жэл соо горитой ажал ябуулагдаад байна. Үдэ, Сүхэ, Зэдэ, Хёлго, Онёо голнууд дээрэ шэнэ хүүргэнүүд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Ехэ-Ацагат, Бэшүүр гэхэ нууд дээрэ хүүргын барилга дүүргэгдэжэ дутаһан. Баргажан гол дээрэхи хүүргын барилга эхилэгдэнхэй. Автомашинын харгынууд муу бэшээр заһабарилагдана.

Гэхэтэй хамта Гаарга гол дээрэ хүүргэ бариха тухай һунгагшадай дурадхалые дүүргэхэдэн тула Буряадай харгы барилгын ба заһабарилгын управлениин зүгһөө ямаршье хэмжээн абтаагүй байна. Мүн Ахын аймагтахи Аха гол дээрэ хүүргэ бариха тухай асуудал үшөө шиидхэгдээгүй байһаар. Дурсагдаһан асуудалнуудые ойрын сагта зүбөөр шиидхэхэ хэрэгтэй.

Худалдаа наймаанай эмхинүүдэй материальна үндэһэн һуури бэхижүүлхэ, хүдэлмэриинь һайжаруулха тухай олон һанамжа, захилнууд ороһон юм. Энэ талаар ехэ зүйл юумэн республика дотор хэгдээ. Хэдэн арбаад шэнэ магазин, столово хоолой газар ашаглагдаа. Гэбэшье хүдөө нютагуудта магазинууд, столовоонууд үсөөн баригдана. Тиимэһээ хүдөөгэй

олохон һунгагшадай ... дүүргэгдээгүй байһаар. ... шанарай институтдай ... дентнэрэй столовын ба... мүнөө болотор шиидхэгд...

Һунгагшадай захилн... бэелүүлхэ талаар рес... кын Гэгээрэлэй, Куль... министерствэнүүд, ... заһаблаха промышле... тын трест болон бусад... бан зургаанууд ... ехэ ажал ябуулжа байна. ... шэнэнь, үнгэрһэн ... юрэнхы эрдэмэй 53 ... тиитүүдай, колхоз, со... дай мүнгэ зөөреэр ба... һан байна. Онохой... рин, Хяагтын-Адаг, ... Дүүмэ, Ехэ-Кунал... шэн ба бусад олон ... нэ байшан баригдаж... лай. Үнгэрэгшэ гурб... жэлэй туршада ... саад ба ясли, 47 ... байшан болон клуб... ... 117 кино-т... үргэн экрантай ... Ажалшадай һуудал ... хэрэглэмжэ хангах... һайжаруулха тухай ... захил, дурадхалнууд... ябуулагдажа байһаар...

Һунгагшадай захил... гэхэ тухай асуудал ... ликын Верховно ... депутадуудай, нютагай ... ведүүдэй гүйсэдкомо... сагүргэлжэн тэ... байха зэргэтэй. ... Соведүүдэй хүдэлмэри ... гол асуудалнуудай ... болохо ёһотой.

— СССР-эй Верхо... ведэй һунгалтада ... орон доторой буря... нөөр ябуулагдажа ... КПСС-эй ЦК-гай ... да харюу болгон, ... лай тодорхойлһан онол... бариинуудые дүүргэхэ ... захилнуудые ... гүүлхын, СССР-эй ... но Соведэй һунгал... рые ажалай эрхэ ... нуудаар угтахын ... нэгэдэл ороной ... хүсэ шадалаа элсүү... ажаллаха гэжэ ... Пивоваров мэдээс... түгэсхэлдэ ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын Верховно Соведэй депутадууд (зүүн гарһаа): Е. Ниверкеева (Улаан-Үдын трикотажна фабрика), Т. Шарапова (судна бүтээлгын завод), Н. Коневская (8-дахи СМУ), О. Башинова (Улаан-Үдын нооһо угаадаг фабрика), С. Бузаева (Улаан-Үдын ЛВРЗ), Е. Доржиева (Ойморой совхоз), М. Никонова (Байгалай совхоз), З. Матвеева (Загарайн аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз), Е. Воротникова (Прибайкалиин аймаг), Н. Радиева (Хэжэнгын аймагай Худанай совхоз).

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Буряадай АССР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй VIII сесси

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

Сессидэ хабаадагшад Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, Хурамхаанай аймагай Гааргын совхозой хонишон. **П. Б. Аюшеевагай** үгые һонирхожо шагнаба. Тэрэ нигэжэ тэмдэглээ:

Би өөрөө хонишон хүм. Тиимэһээ нютагайнгаа хонишодой ажал хэрэг тухай хэлэхэ һанаатайб.

Манай аймагта 100 эхэ хонин бүриһөө 100, тэрэнһээ үлүү хурьгадые абажа түлжүүлдэг хонишод жэлһээ жэл бүри олошоржо байна. Жэшээлхэдэ, манай совхозой хонишод хоёрдохи жэлээ 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга түлжүүлбэ. Хонишодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ манай аймагай хонишод, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Д. А. Бадмаева, Октябриин революциин орденто С. Э. Михеева, А. Бубеева, З. Жинова болон бусад түрүүлжэ ябана.

Аймагаймнай колхоз, совхозуудта ажалдаа һайн амжалта туйлажа ябаһан түрүүшүүл яһала олон. Тэдэнэй тоодо Дэрэнэй совхозой түрүү һаалишан Е. Ж. Дармаева, Һахалиин совхозой һаалишан Н. И. Копьева, манай совхозой һаалишан С. Б. Тарасова болон бусад ороно.

Промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэдэй дундаһаа Хурамхаанай леспромхозой бага комплексно бригадын бригадир Ленинэй орденто В. П. Парамонов суурханхай. Тус бригадын гэшүүд табан жэлэйнгээ түсэбые энэ жэлэй март һарада дүүргээ.

Хүн зоной ажабайдал һайжаруулха, элүүр энхые сахиха талаар манай парти, правительство үдэр бүриин анхарал табина. Тэрэнэй ашаар манай аймагта элүүрые хамгаалха эмхи зургаанууд олошоржо байна. Мүнөө аймаг доторнай 6 больница, фельдшерско-акушерска 5, фельдшерскэ 9 пункт хүдэлжэ байна.

Гэбэшье элүүрые хамгаалха хэрэгтэ аймаг доторнай дутуу дутанууд бии. Аймагаймнай түб тосхоной больницын байшан багадаад байна. Тиимэһээ тэндэмнай 140 оро табимаар шэнэ байра барихые, нэгэ хүнгэн машина үгэхые һунгагшадайнгаа даабаряар Верховно Соведэй сессидэ ханданаб.

— Элүүрые хамгаалха тухай РСФСР-эй Хуулиие бэелүүлхэ талаар манай аймагта нилээд юумэн хэгдэжэ байна, — гэжэ КПСС-эй Яруунын райкомой нэгэдэхи секретарь, депутат **К. А. Албашеев** хэлэбэ — Аймаг доторнай аймагай нэгэ, участково 7 больница, фельдшерскэ 16 пункт, үхибүүдэй 2 ясли бии, 4 аптекэ болон аймагай санитарно-эпидемиологическа станци хүдэлнэ.

КПСС-эй райком, аймагай Соведэй гүйсэдком элүүрые хамгаалха эмхи зургаануудые олошоруулха, шэнэ байрануудые бариха, заһабарилха хэрэгтэ анхаралаа ехээр табидаг болонхой. 1971 ондо аймагай Гүндын больницануудта капитальна заһабарилга хэгдээ. 1972 ондо Гүндын, Эгэтын-Адагай участково больницануудта халуун уһан оруулагдаа, Яндола болон Мужыха тосхонуудта фельдшерскэ пунктын, Исэнгэдэ участково больницын шэнэ байранууд баригдаа. 1973 ондо аймагай поликлиникэ ашаглалтада үгтөө, Тэлимбэдэ участково больницын, аймагай санэпидемстанциин байранууд заһабарилагдажа эхилээ.

Элүүрые хамгаалха эмхи зургаанууд баригдажа байбашье, аймагтамнай больница, фельдшерскэ пункт, хүүгэдэй саад, ясли, аптекэ гэхэ мэтэ дуталдана. Тиимэһээ аймагаймнай түб тосхондо больницын комплекс, хүүгэдэй комбинат бариха, Үльдэргэ ба Тэлимбэдэ аптекэ нээхэ асуудал табинабди. Холын малшадта эмнэгшэдэй ошожо байхын тула Гүндын, Исэнгын, Мужыхын участково больницануудта хүнгэн машинануудые үгэхые республикын Элүүрые хамгаалгын министерствые гуйнабди.

Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхозой түрүүлэгшэ **В. В. Смолнидо** үгэ үгтэнэ. Тэрэ медицинскэ эмхи зургаануудай ,тэдэнэй хүдэлмэрилэгшэдэй уялга, зорилгонууд тухай хэлэхэ зуураа, колхоз болон совхозууд өөһэдынгөө хүсэ шадалаар больницын, фельдшерскэ пунктын, аптекын, хүнэй байрануудые бариха, тэдэнэй түхеэрэлгэнүүдые абаха аргатай болоо гэжэ тэмдэглэбэ.

Наймадахи табан жэл соо манай колхоз өөһэдынгөө мүнгөөр 35 оротой больница бария юм. Элүүрые хамгаалгын министерствын мүнгөөр хубсаһа угаадаг типовой байшан, гараж, хоёр байратай томо гэр баригдаад байна. Манай колхоз больницадаа ходо туһалжа байдаг, өөрынгөө мүнгөөр шэнэ автомашина абажа үгөө.

Колхозой правлени, партком ажалшадай һуудал байдал һайжаруулхын, хүн зоной элүүр энхые сахихын түлөө ходо оролдожо байдаг. Колхознигууднай жэл бүри больницадаа бэеэ шалгуулдаг. Хэрбээ үнгэрөөшэ жэл малшадаймнай 80 процентнь бэеэ шалгуулаа һаа, мүнөө жэл барандаа шалгуулһан байна. Колхоздомнай үхибүүдэй комбинат бии, спортын залтай соёлой байшан баригдаа.

Манай колхозой гэшүүд элүүрые хамгаалха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг, эмнэлгын эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ ходо туһалжа, тэдэнһээ туһа абажа байдаг юм гэжэ нүхэр Смолин хэлэбэ.

Республикын арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо, депутат **А. Д. Тахановта** үгэ үгтэнэ. Байгал далай тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаһан тогтоолой ямараар дүүргэгдэжэ байһые республикымнай **арадай хиналтын органууд шалгалта хэжэ** байдаг гэжэ **тэрэ** хэлэнэ. Энэ хэрэгтэ **СССР-эй арадай хиналтын комитедэй 60 тусхай постнууд, республикын болон аймагай комитедүүдэй** штатнабшэ 17 таһаг болон сектор, 85 бүлэг хабаадана. Эдэнэр промышленна үйлэдбэриһөө гараһан уһа сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдэй барилга, леспромхозуудай, модо урадхуулдаг конторо болон участогуудай хүдэлмэри шалгажа байдаг.

1973 ондо арадай хиналтын комитет өөһэдынгөө бүлэгүүд болон мэргэжэлтэдтэй хамта зуу гаран шалгалта хээ. Тиин үйлэдбэриһөө гараһан уһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ бариха, гол горхонуудта завод, фабрикануудай хаядаһа багаар оруулха талаар шанга хэмжээнүүд абтаһан байна.

Мүнөө республикадамнай уһа сэбэрлэдэг 64 түхеэрэлгэ бии, тэдэнэй 60-нь ашаглагдана. Һүүлэй үедэ илангаяа Улаан-Үдын локомотивна депогой, ПОШ фабрикын, Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын, «Татарский ключ» карьерэй управлениин түхеэрэлгэнүүд муу бэшээр хүдэлдэг болоо.

Гэбэшье үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн уһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ бариха түсэб республика дотор 90 гаран процент дүүргэгдөө. Сүүдхэдэ 80 мянган кубометр уһа сэбэрлэхэ Улаан-Үдэ хотын түхеэрэлгын барилга саг соогоо дүүргэгдээгүй. Иимэ түхеэрэлгэнүүд Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадта, Хяагтын плавико-шпатова руднигта, Гусиноозерск хотодо удаанаар баригдана.

Промышленна предприятинуудта, эмхи зургаануудта, хүдөө ажахыда ариг сэбэрые сахиха гээшэ, агаар, уһа, хүнүүдэй амардаг газар сэбэрээр байлгаха гээшэ хүн зоной элүүр энхэ байха хэрэгтэ тон ехэ удха шанартай. Гэбэшье фабрика, заводой, колхоз, совхозуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзуудай зарим организацинууд, элүүрые хамгаалха зургаанууд энэ шухала хэрэгтэ анхаралаа гүйсэд табинагүй гэжэ нүхэр Таханов тэмдэглэбэ.

— Коммунис парти, Советскэ правительство арад зоной ажабайдал һайжаруулха, элүүрые хамгаалха асуудалнуудта үдэр бүриин анхарал хандуулжа байдаг гээшэ, — гэжэ түмэр замай Улаан-Үдын отделениин начальник, депутат **А. А. Кванталиани** тэмдэглэбэ. — Манай отделенидэ 5 больница, 1 санэпидстанци хүдэлнэ. Эмнэлгын эдэ эмхинүүдтэ 1700 гаран хүн ажаллажа байдаг. Наушки станцида инфекционно отделениин байшан баригдаа, Улаан-Үдэ станциин больницын хүүгэдэй ба терапевтическэ отделенинүүд капитальнаар заһабарилагдаа. Мүн Мысовая станциин больница, Сэлэнгэ станциин амбулатори, Улаан-Үдэ станцида 420 оротой больницын комплекс баригдажа байна.

Отделениин олон тоото хүдэлмэрилэгшэд жэл бүри курорт ба санаторинуудта амардаг болонхой. Түмэр замай отделенидэ шэнэ магазин, столовонуудые бариха, ажалшадые гэр байраар хангаха асуудалнуудта һүүлэй үедэ ехэ анхарал хандуулагдана.

Гэхэтэй хамта отделениин хүдэлмэрилэгшэдэй элүүрые хамгаалха хэрэгтэ ехэхэн дутагдалнууд дайралдаһаар. Нэн түрүүлэн отделениин больницануудта врачнар дуталдаһан зэндаа. Жэшээнь, Галуута-Нуур станциин больницада удаан саг соо врач үгы байгаа. Ороной баруун областьнуудһаа жэл бүри хэдэн врач ерэдэг байбашье, удаан ажаллангүй нютагаа бусашадаг байха юм. Энэ дутагдалые усадхахын тула нютагай зоной дундаһаа бэлигтэй залуушуулые шэлэн оложо, медицинскэ институдуудта һургаха хэрэгтэй. Кадрнуудые бэлдэхэ асуудал республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын үдэр бүриин анхаралда байха зэргэтэй.

Багахан котельнэнүүдые үгы хэжэ, отделениин предприятинуудые түбэй котельнэдэ холбохо, оршон тойроной газар дайда ба агаарые сэбэр байлгаха талаар түмэр харгы дээрэ ямар хүдэлмэриин ябуулагдажа байһан тушаа нүхэр Кванталиани үгынгөө түгэсхэлдэ тэмдэглэһэн байна.

Сэлэнгын аймагай предприятинуудай, колхоз ба совхозуудай, эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй һуудал байдал һайжаруулха талаар горитой ажалай хэгдэхэ байбашье, дутагдал үшөөл олон гэжэ аймагай түбэй больницын главна врач, депутат **Г. И. Медведева** сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ тогтобо.

Аймагай түбэй больницын байшан хэдэн арбаад жэлэй саада тээ баригдаһан юм. Мүнөө тэрэ байшангынь үмхиржэ, унаха болонхой. Теэд иимэ байдалай тохёолдоод байхада, больницын шэнэ байшан бариха тухай республикын Элүүрые хамгаалгын министерство анхаралаа табинагүй. «Гусиноозерская» шахтын, Холбоолжоной разрезэй мүнгэ зөөреэр Гусиноозерск хотодо 140 хүнэй багтаамжатай шэнэ больница баригдахаар түсэблэгдэнхэй. Теэд хэзээ барилгань эхилхэб, мэдэхын аргагүй. Тэрэнэй баригдаашье һаа, аймагай түбтэ больница үшөөл дуталдаха хэбэртэй.

Гусиноозерск хотодо томо ГРЭС-эй барилга эхилэнхэй. Тэндэ хэдэн мянгаад хүн хүдэлнэ. ГРЭС-эй барилгын управлениин хүтэлбэрилэгшэд мүнгэнэй һомологдоод байбашье, тосхондоо больница бариха тухай асуудалда ямаршье анхарал табинагүй. Сэлэн-Дүүмэ тосхоной больница баһал хуушараа. Тэндэ шэнэ больница һаяын жэлнүүдтэ баригдаха зэргэтэй.

Тохой — томо тосхонуудай нэгэн мүн. Тэндэ 5 мянга гаран хүн зон ажаһуудаг юм. Энэ тосхондо баригдаха больницын проектно-сметнэ документациин табигдаһан байбашье, мүнгэ зөөри мүнөө болотор һомологдоогүй байһаар. Тиимэһээ тэрэнэй барилгын хэзээ эхилэгдэхэ байһаниие мэдэхын аргагүй болгодоно.

Аймагай предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдые бариха, байгаали хамгаалха асуудалнуудта анхаралаа багаар табидаг байха юм. Гусиноозерск хотые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ нилээд дутагдалнууд бии. Тэндэ коммунальна ажахын гурбан предприяти бии юм. Тэдэниие нэгэдхэжэ, хүсэ ехэтэй предприяти болгоо һаа, ажал хэрэг урагшатай байха һэн гээд һанагдана.

Эдэ бүгэдэ дутагдалнуудые усадхажа, аймагай ажалшадай элүүрые хамгаалгые һайжаруулха талаар республикын правительство түргэн хэмжээ абаха бэзэ гээд Г. И. Медведева тэмдэглээ.

— Манай аймагай предприятинуудай, колхоз ба совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ажалшадай элүүрые хамгаалгые һайжаруулха асуудалда анхаралаа ехээр табина, — гээд Загарайн аймсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **В. Е. Бабинцев** үгэеэ эхилбэ. — Шэнэ больница, поликлиникэнүүдые бариха, хуушарһаниинь заһабарилха талаар нилээд юумэн хэгдэжэ байна.

Жэшээлэн хэлэбэл, «Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин хүсөөр 50 оротой больница баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Эрхирэгэй совхозой Ацагат нютагта фельдшерскэ пунктын гэр баригданхай. Шулуутайн леспромхозой мүнгэ зөөреэр Хуушан-Бэрээнэй участково больницын байшан капитальнаар заһабарилагдаһан байха юм. Новоильинск тосхондо шэнэ поликлиникын барилга эхилэгдээ. Түмэр замай Горхон станцида больницын барилга һаяар эхилэгдэхээр түсэблэгдэһэн байна. Больница ба поликлиникэнүүдтэ медицинскэ түхеэрэлгэнүүдые худалдан абаха хэрэгтэ предприятинууд мүнгэ зөөреэр туһалдаг болонхой.

Гэхэтэй хамта медицинын эмхи зургаануудай барилга сагай эрилтэһээ гээгдэжэ ябана гээд нүхэр Бабинцев тэмдэглэбэ. Аймагай түб Загарай тосхоной хүн зон жэл бүри олошорно. Тэндэ шэнэ поликлиникэ, инфекционно больница бариха эрилтэ ажалшад табиһаар үнинэй. Онохойн участково больницын байшан заһабарилагдажа эхилбэшье, тон удаанаар ябуулагдана. Шэнэ-Бэрээнэй заһабарилгын завод ехэ түргэнөөр хүгжэжэ, ажалшадынь олошоржо байна. Тэндэ профилактори бариха асуудал республикын «Сельхозтехника» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд тон удаан шиидхэнэ. Дурсагдаһан асуудалнуудта республикын Верховно Совет анхаралаа табиха бэзэ гээд Загарайн аймагай ажалшад найдана гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Буряадай АССР-эй социальна тэдхэмжын министр **А. Д. Марков** Верховно Соведэй сесси дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, арад зоной элүүрые хамгаалха, социальна тэдхэмжэ һайжаруулха асуудалда парти ба правительствын айхабтар ехэ анхарал хандуулдаг байһан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Манай республика дотор 77 мянган хүдэлмэришэн ба алба хаагша, 24 мянган колхозник гүрэнэй пенси абана. Тэдэнэртэ үнгэрэгшэ 1973 ондо 38 миллион түхэриг пенси түлэгдэһэн байна. Республика дотор 6 интернат гэр баригданхай. Энэ жэлдэ 22 мянган шахуу пенсионерэй пенси нэмээгдэхээр хүлеэгдэнэ. Илангаяа Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидуудай һара бүриин пенси горитойхоноор ехэ болохо юм.

Республикын Верховно Соведэй наймадахи сессиин үзэмжэдэ табигдаһан «Элүүрые хамгаалха тухай РСФСР-эй Хуулиин Буряадай АССР-тэ хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһан тухай» асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ республикын сэрэгэй комиссар, депутат **Д. Д. Гончиков**, РСФСР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствын хоёрдохи главна управлениин начальник, коллегиин гэшүүн **В. В. Ершов**, Буряадай АССР-эй элүүрые хамгаалгын министр, депутат **Л. Д. Мадыева** болон бусад хабаадалсаба.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн энэ асуудалаар сесси дээрэ зохихо тогтоол баталагдан абтаа.

Буряадай АССР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй долоодохи, наймадахи сессинүүдэй хоорондо президиумэй абаһан Указууд сесси дээрэ нэгэн дуугаар баталагдаһан байна.

Челябинскын «Востокметаллургмонтаж» трестдэ 30 тонно ашаа шэрэхэ «АТУ» түхэлэй автотранспортна шэнэ түхеэрэлгэ бэлдэгдэбэ. Энэ түхеэрэлгэ Темиртаудахи Карагандинска металлургическа заводой аглофабрикада газ сэбэрлэхэ системын томо детальнуудые шэрэхӭэр түхеэрэгдэһэн.

«АТУ-30» түхэлэй түхеэрэлгэдэ «БелАЗ-531» машина хэрэглэгдээ. Платформын [illegible]нь — 13,5 метр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «АТУ-30» туршалга гаража байна. ТАСС-ай фотохронико.

[illegible]ССР-эй МИД-тэ

[illegible]НР-эй хэрэгүүдые саг [illegible] эрхилхэ этигэмжэтэ [illegible] Ле гэгшэдэ СССР-эй [illegible]Д-һээ 1974 оной майн [illegible] мэдүүлгэ хэгдээ. [illegible]-хитадай договорно до[illegible]нтнуудай үндэһөөр, хи[illegible] дамжан гарадаг Казакевичевэй тохойдохи уһан [illegible] гүйхэн болохо үеэр [illegible]овск шадараар СССР-[illegible] дотоодын уһан дээгүүр [illegible]нуудайнь ябажа гара[illegible] тушаа хитад талын хан[illegible]нуудта совет тала ушар[illegible]алыень хараада абалган, хододоо бүтэмжэтэйгөөр хандадаг байгаа гэжэ мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Хитад талын хэрбээ Советскэ Союзай бүрин эрхэнүүдые, территориин бүтэн бүрин байлгые хүндэлөөд байгаа һаань, совет дотоодын уһан соогуур Хитадай судниуудай гараха тухай асуудал шиидхэлгэдэ бэрхэшээл ушархагүй байхэ гэжэ Совет тала тоолоно. Энээн тухай хилын сахюулай зургаануудта Хитадай талын дипломатическа гуримаар урид мэдээсээд байгаа һаань, Казакевичевэй тохой дээрэхи хилэ шадарай уһан замай гүйхэн болохо үеэр Хитадай граждан судниуудай Амарһаа Уссури худар орохо, һөөргөө гаража, СССР-эй дотоодын уһан дээгүүр ябаха арга олгохоор бэлэн байһан тухайдаа Совет тала урдынхидаа адляар мэдүүлээ. Судныш ябалга һайжаруулха зорилготойгоор Казакевичевэй тохойдохи хилэ шадарай уһан замай оёорые гүнзэгырүүлхэ хүдэлмэри хамтааран хэхые Совет тала Хитадай талада үшөө дахин дурадхаба.

(ТАСС).

СЕССИ ХҮДЭЛМЭРЕЭ ДҮҮРГЭБЭ

[illegible]АШИНГТОН. (ТАСС). [illegible] оронной хүтэлбэрилэгш[illegible] 1972 оной май һара[illegible] Москвада уулзаха үеэр [illegible]хэн байгуулагдаһан [illegible]даа наймаанай асуу[illegible]нуудые зүбшэлдэг совет-[illegible] хамтын комиссиин [illegible]дахи сесси эндэ хүдэл[illegible] дүүргэбэ. США-гай [illegible]ын министр У. Сай[illegible] хүтэлбэри доро сесси [illegible]эрилөө. СССР-эй га[illegible] худалдаа наймаанай [illegible] уялгые дүүргэгшэ И. Р. Кузьмин Совет [illegible]иие толгойлһон байна.

[illegible]ет-американ худалдаа [illegible]най-экономическа харилсаа хүгжөөхэ асуудалнуудаар сесси дээрэ һанамжануудаа хэлсэжэ, эдэ харилсаануудые хүгжөөлгэдэ амжалтын туйлагдаһандань сэдьхэлээ ханамжи байһанаа хоёр тала мэдүүлээ гээд эндэ тунхаглагдаһан коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ.

СССР-эй ба США-гай хоорондохи экономическа, промышленна ба техническэ харилсаае үргэдхэхэ, саашадань хүгжөөхэ хүсэлэнтэй байһанаа комисси элирхэйлэн мэдүүлээд, иимэ харилсаанда нүлөөлхөөр хэмжээнүүдые зүбшэн хэлсэбэ.

Худалдаа наймаан тухай совет-американ 1972 оной хэлсээгээр хараалагдаһанай ёһоор, доромжологогүй тарифна гурим СССР тушаа хэрэглэхэ хуули баталан абахые, мүн американ экспортёрнуудай эд бараа Советскэ Союзда худалдахадань США-гай экспортно-импортно банкда мүнгэ табижа үргэлжэлхэ гэһэн США-гай правительствын хараа бодолые американ түлөөлэгшэд баталаа гээд коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Ээлжээтэ сессиие 1975 ондо Москвада үнгэргэхэ гэжэ ойлголсобо.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

БЕЛГРАД

СССР-эй техническэ туһаламжаар

ТАСС

Луковац хотодохи В. Кидричэй нэрэмжэтэ коксохимическэ комбинадай байгуулагдаһаар 25 жэлэй ойе тус предприятиин коллектив тэмдэглэжэ байна. Орон доторoo эгээл ехэ энэ предприяти жэлдээ 600 мянган тонно кокс үйлэдбэрилэн гаргадаг юм.

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума комбинадай продукци худалдажа абаха дуратай предприятинууд улам олошорно. Эндэхи үйлэдбэриие үргэдхэн һайжаруулха программа табигданхай. Советскэ Союзай техническэ туһаламжаар коксын шэнэ батарей бариха хүдэлмэри үргэнөөр хэгдэжэ байна. Тус батарей жэлдээ 700 мянган тонно кокс үгэхэ ёһотой. Энэнь мүнөө гурбан батарейн хамтадаа үйлэдбэрилэн үгэдэгһөө үшөө ехэ бшуу. Үшөө нэгэ батарейн барилга эхилхээр бэлдэлгэ хэгдэжэ байна. Тиигэжэ 1980 он болотор комбинат жэл бүри хоёр миллион шахуу тонно кокс гаргадаг болохо юм.

Бии байгаа түүхэй эдүүдые хэрэглэн, комбинат минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгэеэ улам үргэдхэхэ байна.

ГАВАНА

Кубын бүд нэхэгшэдэй түсэбүүд

ТАСС

Ойрын табан жэлэй турша соо Кубын текстильнэ промышленность 280 миллионһоо үлүү дүрбэлжэн метр гэхэ гү, али мүнөө үеынхиһөө 40 процентээр ехэ бүд нэхэхэ юм.

Кубын бүд нэхэдэг эгээн ехэ фабрика — Гавана шадархи «Ариқуанабо» гэжэ фабрика һэльбэн шэнэлэгдэжэ байна. Тиихэдэ жэл бүри 80 миллион дүрбэлжэн метр бүд нэхэхэ аргатай шэнэ предприяти Орьенте провинцида бодхоогдоно.

Мүнөөнэй түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан предприятинуудта аша үрэ ехэтэйгээр ажаллажа шадаха мэргэжэл шадабаритай кадрнуудые амжалтатайгаар бэлдэжэ байна.

Советскэ Союз, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронууд Кубын текстильнэ промышленность хүгжөөлгэдэ эдэбхитэй туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлнэ. Харилсаа холбоогоо үргэдхэхэ тухай совет-кубын хэлсээнүүдэй үндэһөөр «Ариқуанабо» гэжэ фабрика шэнэ техникээр хангагдана, Орьенте провинцидахи фабрика баригдана.

БЕРЛИН

Хани нэгэдэлэй оршон байдалда

ТАСС

СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Хонеккер СЕПГ-гэй ЦК-гай уряалаар ГДР-тэ ерээд байһан США-гай Коммунис партиин Генеральна секретарь Г. Холлтой эндэ уулзажа, хөөрэлдэбэ.

СЕПГ-гэй ба США-гай Компартиин ажал ябуулга тухай, мүн уласхоорондын гол шухала хэдэ хэдэн асуудалнуудаар хани ёһоной оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнэй үедэ һанамжануудаа зүбшэлөө.

РИМ

ИТАЛИ: буһалгаата хүдэлөөн улам үргэдэнэ

ТАСС

Эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө Италиин ажалшадай тэмсэл улам үргэдэжэ байна. 1 миллион 7 мянган батрааг, хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй хабаадалгатай 48 часай бүгэдэ ниитын буһалгаан бүхы Италида эхилээ. Салин хүлһыень дээшэлүүлхэ, ажаллаха боломжыень һайжаруулха, ороной арадай ажахыда хэдэ хэдэн шухала хубилалтануудые хэхэ гэһэн эрилтэнүүдые буһалгаалагшад предприятинуудай эзэдэй урда табиба. Барилгашадай, химическэ промышленностиин хүдэлмэришэдэй, мүн бусад ажалшадай профсоюзай организацинууд буһалгаалагшадые дэмжэжэ байһан тухайдаа мэдүүлээ.

Предприятинуудай эзэдэй эсэргүүсэлгые дараха гэжэ ажалшадай эрид шиидэнхэй байһые бүгэдэ ниитын буһалгаан элирхэйлэн гэршэлээ гээд «Унита» газетэ бэшэнэ.

ДЕЛИ

Советскэ Союзда эльгээбэ

ТАСС

«Бхарат алюминиум компани» гэжэ гүрэнэй нэгэдэл алюминиин окисиие Советскэ Союзда эльгээжэ эхилбэ. Иимэ хүнгэн металл үйлэдбэрилхын тула Советскэ Союзда түүхэй эд эльгээхэ тухай хэлсээнэй үндэһөөр энэнь хэгдэнэ. Мадхья-Прадеш штадтахи Корбын комбинадта үйлэдбэрилэгдэһэн эрхим шанартай алюминиин окись дэлхэйн дэлгүүр дээрэ суудаа гаранхай юм гэжэ нютагай хэблэл мэдээсэнэ.

БОНН

Хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шата

ТАСС

ГДР-эй ба ФРГ-гэй хоорондын эрхэ түлөөлэлгын асуудалнуудаар хэгдэдэг хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шата эндэ эхилээ. ГДР-эй юстициин министерствын статс-секретарь Г. Ранке, ФРГ-гэй юстициин министерствын статс-секретарь Г. Эркель хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаба.

БОНН

Шахардуу байдал һуларуулхын түлөө

ТАСС

Баруун Германиин хүдэлмэришэд ба залуушуулай митинг Людвигсхафендэ боложо, тэрээндэ хабаадагшад Европо түбидэхи шахардуу байдал һуларуулха, аюулгүй байдал хангаха политика дэмжэжэ байһан тухайдаа мэдүүлбэ.

Фашизмда эсэргүү холбооной президиумэй гэшүүн М. Оппенгеймер митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Советскэ Союзтай, бусад социалис оронуудтай ФРГ-гэй баталһан договорнуудые сахиха, шууд бэелүүлхэ гээшэ энэ политикын гол хубинь болоно гэжэ тэмдэглэбэ.

КАРАКАС

Венесуэлын президентын мэдүүлгэ

ТАСС

Мүнөө американ монополинуудай мэдэлдэ байһан металлургическа промышленностиие бүрин хиналтадаа абаха гэжэ Венесуэлын правительство шиидхэбэ. Венесуэлын президент Карлос Андрес Перес хара металлургиин талаар һая эмхидхэн байгуулагдаһан национальна Соведэй гэшүүдһээ тангаригыень абахадаа, иимэ мэдүүлгэ хэһэн байна. Металлургическа промышленностиин предприятинуудые гүрэнэй мэдэлдэ абаха тухай хуулиин проект мүнөө парламентда зүбшэгдөө.

ПАРИЖ

РЮВ-эй ВРП-гэй саг үргэлжын түлөөлэлгэтэ эмхи

ТАСС

Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын саг үргэлжын түлөөлэлгэтэ эмхи Францида бии болгогдобо. Энээнһээ хойшо тус түлөөлэлгэтэ эмхи Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствые Франциин правительствын үмэнэ түлөөлхэ юм гээд РЮВ-эй ВРП-гэй информационно бюрогой Парижда тунхаглуулһан коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Элшэн сайд Фам Ван Ба саг үргэлжын түлөөлэлгэтэ эмхиие толгойлно.

ХАНОЙ

Сайгон хэлсээгээ эбдэһээр

ТАСС

Майн 11-һээ 15 хүрэтэрхи үе соо Урда Вьетнамдахи сайгон дээрмэшэ сэрэгүүд Парижай хэлсээе хэдэн зуугаад дахин бүдүүлигээр эбдэһэн байна. Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын мэдэлдэ байдаг газар нютагуудта 174 дахин добтолоо, сүлөөлэгдэһэн районуудые ехэ буугаар 66 удаа буудаа. Сайгон авиациин самоледууд сүлөөлэгдэһэн зоныг агаарай дайда руу 72 удаа нэбтэрэн ороо. Тэндэхи һуурин тосхонуудые бомбодоо, буудаа.

Эдэ баримтанууд Урда Вьетнамай Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшын эндэ тарааһан коммюнике дотор дурдагдана.

ЛИССАБОН

Экономическа хэмжээнүүд зүбшэн хэлсэгдэнэ

ТАСС

Социально - экономическа бүлэг хэмжээ ябуулгануудые шэнжэлхэ, бэелүүлхэ асуудал Португалиин Министрнүүдэй Совет заседани дээрэ хаража үргэлжэлһөөр. Ажалшадай зүб эрилтэнүүдые хангаха, ороной экономическа байдалда нүлөө үзүүлхэ зорилготойгоор министерствын дурадхаһан хэмжээ ябуулганууд зүбшэлэгдэнэ.

Унагаагдаһан засаг захиргаанһаа Португалида дамжан үлэһэн - мүнгэной үнын хэлбэришэгүй үнэлгэ хадаа ороной экономическа байдалай гол шухала асуудалнуудай нэгэн мүн. Саг зуурын правительство энээниие шиидхэхэ ёһотой. Дайн сэрэгтэ түйлай ехэ мүнгэ һомолһонһоо үламжалан, Португалиин экономикын муудаһан тушаа правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй һанаагаа зоболго экономическа асуудалнуудые дары шиидхэхэ хүсэлэнтэй байһыень элирхэйлэн гэршэлнэ.

БУДАПЕШТ

Дураа гутан буруушааба

ТАСС

Ливанда эсэргүү Израилиин ээрхэг түримхэй шэнэ ябуулгануудые үүдхэгдэһэнтэй дашарамдуулан, Эб найрамдалай Бүхэвенгриин Соведэй мэдүүлгэ эндэ тунхаглагдаа.

Ливанай урда хубидахи палестин зугадан гарагшадай лагериие Израилиин авиациин зэрлиг бүдүүлигээр бомбодоһыень Эб найрамдалай Бүхэвенгриин Совет эб найрамдалда дуратай Венгриин олон миллион хүнүүдэй үмэнэһөө буруушаажа байһанаа мэдүүлбэ гээд тэрээн дотор хэлэгдэнэ.

Аюулгүйн Соведэй шиидхэбэриие Израиль наринаар сахижа, Сириин зүб зүйтэй эрилтэнүүдэй үндэһөөр Голанска гүбээнүүд шадар байһан сэрэгүүдые хоёр тээшэнь һалгаан тараагаад, Палестиныш араб арадай үндэһэн эрхэнүүдые мэдэрхэ эрилтэ энэ мэдүүлгэ дотор табигдаһа.

ВАШИНГТОН

Юумэнэй үнэ сэн хүндэрнэ

ТАСС

Апрель һарада Холбоото Штадуудта юумэнэй үнэ сэн үшөө 0,6 процентээр хүндэрөө гээд Ажалай министерство мэдээсээ. Эд бараанай олон зүйлнүүд, эдэнэй дунда хубсаһа хунар, бензин, мүн тиихэдэ транспортаар ябалга, медицинскэ хангалга хүндэрһэн байна. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй жэшэбэл, юумэнэй үнэ сэн 10,2 процентээр нэмээ.

Апрель һарада ажалшадай салин хүлһэн — 0,8 процентээр, жэлэй турша соо 5,6 процентээр доошолһон байна гэжэ Ажалай министерство мэдээсэбэ.

ТОЛИ

ХУБҮҮМНАЙ СЭРЭГЭЙ АЛБАНДА

ЭХЫН БЭШЭГҮҮД

НАРАНАЙ элшэ ялагаһан, сонхоор шагаана... Үндэр үндэр уляангирнууд томорхоһон янзатай түглылдэн һууна... Солдат Михаил Данчинов харгы замдаа хэрэгтэй болохо бүхы юумэнүүдээ суглуулжа, чемодан соогоо нягталан хэнэ. «Документнүүдшни бэлэн болонхой» гэжэ взводой командир хэлээ һэн. Тиимэһээ нүхэдтэеэ богони сагай туршада хахасаха болохомни гэжэ Миша һанана. Сонхонууд доро ургажа байһан модолто дүтэлнэ. Эдэ уляангирнүүдые сэрэгшэд нёдондо намар һуулгаа һэн. Мүнөө эдэнэр сэрэгшэдэй дурасхаал болон ургажа байна. Уляангирнууд, дахин уулзатараа баяртай. Баяртай, миниишье уляангирхан...

...Часай минутын стрелкэ ошожо байһан сагтай урилдаһан юумэндэл урагшаа гүйнэ. Энэ сагые хүсөөхэ шадалтай шубуун болоод, түрэл Захаамин хотодоо хүрэжэ, эхэтэеэ уулзаха гэһэн мэдэрэл толгойдонь түрэнэ. Иигэжэ һанан байтараа, Михаил эдэхан тумбочкаяа нээгээд, бэшэгүүдээ гаргана. Эхынгээ бэшэгүүдые... Сэрэгшын гарнууд эжэлүүдгүй бэшэгүүдые абана. Хэды дахин эдэ бэшэгүүдые уншаһаншье һаа, һая абаһан мэтээр һанагдана. Эхын бэшэгүүд нютагһаа холо ябаһан сэрэгшэдэ ямар дүтэ, дулаан гээшэб!

Мүнөө солдат Данчинов эрхим сэрэгшэ гэһэн нэрэ зэргэтэй болонхой. Хабин түрүүшэгээр яһалашье хүндэ хүшэр байдаг һэн. Сэрэгэй эрдэм шудалха гээшэ орёо ха юм. Үдэшэлэн гар, хүлнүүдшни эсэшэнхэй, яншан үбдэжэ байха. Тиимэ үедэ эхын шарай урдашни бии болоод орхихо. Тинхэдээ эсэһэнээшье мартаһан мэтэ болохош. Эхын урин, дулаан нюдэнүүд шамайе энхэрэн, бэрхэшээлнүүдые дабахыешни зоригжуулһан мэтэ болодог ха юм. Эхынь бэшэгүүд сэрэгэй албанда үдэшэлгын үдэрые һануулна. Тойроод хүн зон олон, дуулана, хүхинэ, энеэдэн зэдэлнэ.

— Эрхимээр албаяа хээд ерыш, хүбүүмни.

— Би оролдохоб.

— Бэшэг бэшэжэ байгаарай, бү мартаарай.

— Заабол бэшэхэб, эжы...

Нүхэр Данчинов эхэ түхайгаа, өөрынгөө албан түхай, гэртээ амаралтада ошоод ерэһэн тухайгаа намда хөөрэнэ. Тинхэдэнь минии һанаанда үсэгэлдэрэймни харгы зам һанагдаахина. Үдын халуун. Тооһон. Машинын кабина соо түлигдэһэн бани сооһидол бүгшэм халуун. Солдат Василий Носковой нюур хүлэршэнхэй. Харгымнай үгсүүр өөдэ аһаад, гэнтэ ой руу шурган ороно. Уданшьегүй ошохо газартаа хүрэбэбди. Машинаһаа буужа ябатараа, амаршалгын открытка харажархибаб. «Үсэгэлдэр лэ абааб! Түрэһэн үдэрөөрнь амаршална. Нэгэ бага хожомдожо ерээ. Зүгөөр би гомдоногүйб, үнэтэй ха юм. Эжымни эльгээгээ», — гэжэ Василий хөөрэнэ. Түрээндэ түрэл Бэшүүрһээнь бэшэгүүд ходол ерэжэ байдаг. Рядовой Носков амжалтатайгаар албаяа хэжэ ябана. Энэ амжалтын нэгэ үндэһэн эжынь бэшэгүүд ёһотой. Бэшэгээрээ эхэнь хүбүүндээ хүндэ хүшэр сагтань туһална, хододоо урагшаал эрмэлзэн ябахыень идхана гээшэл...

Эхын үгэнүүд! Хүн бүхэнэй зүрхэндэ дүтэ, ухаан бодолдо хододоо хадуугдан ябадаг үгэнүүд.

Һаяхан нүхэд Данчинов Носков хоёрой алба хэжэ байдаг частьда Татьяна Андреевна Васильева хүбүүндээ айлшалжа ерээ һэн. Тэрэниие хүндэтэйгөөр угтан абаһанайнгаа һүүлдэ, сэрэгшэд ямараар байдагаа харуулаа, ленинскэ комнато соогоо абаашажа, частиингаа алдар солын, дайшалхы замтай танилсуулаа. Татьяна Андреевна эхэ һо нирхожо ябаа һэн. Һүүлдэнь гэртээ мордохынгоо урда тээ сэрэгшэ хүбүүдтэ тэрэ иигэжэ хандаа һэн:

— Бидэнэрээ, эхэнүүдээ бү мартаарайгты. Ходо бэшэг бэшэжэ байгты. Бидэнэртэ ехэш юумэ хэрэггүйл даа. Амар мэндээ дуулгаад лэ, албанайнгаа хэр ябажа байһые бэшээл һаатнай, сэдьхэл дүүрэн байхабди. Командирнуудайнгаа заабарлар ябагты. Тэдэнэртнай гансал һайн юумэндэ һургана ха юм.

...Һаяхан рядовой Муратдин Хаттамовта посылка ерээ һэн. Досоонь ягаа улаахан яблоконууд байба. Газаамнай һаял хабар болоод байгаашье һаань, эдэ яблоконууд һаяын үдэрнүүдтэ суглуулан абтаһан мэтэ аятай зохидоор хангалтан байгаа һэн. Тэндэнь мүн бэшэг хэгдэнхэй. Муратдинай эхэ аяар холын Таджикистанһаа хүбүүнэйнгээ нүхэдтэ амар мэндые хүргэн иигэжэ бэшэнэ: «Хүбүүмни, шиниингээ бэшэг абааб. Тиимэ һайн хүбүүдтэй суг таа алба хэдэг байһандашни би ехэ баяртайб. Өөрынгөө нүхэд Ванчиковта, Цыреновтэ үреэл, эжын һайхан үгэ хүргыш. Албаа дүүргээд, манайда айлшалан ерэхыень тэдэнэрые уринаб. Бултыетнай хүлеэжэ байхаб...» Солдадуудай нюур шарай сэлмэжэ, хүн бүхэндэ өөрынь нютаг, эхэнь һанагдана хэбэртэй. Тэрэ үдэшэндөө Муратдинай эхэдэ үнэн зүрхэнһөө баяр хүргэһэн бэшэг бултадаа бэшэбэ.

Мүн Сэлэнгын аймагай Шанаа тосхондо ажаһуудаг Геннадий Ванчиковай эхэ Анна Очировна Бадмажаповада бэшэг эльгээгдээ һэн. Гена албандаа һайн ябажа байһан тухайгаа бэшэхэ зуураа, аяар Таджикистанда һуудаг нүхэрэйнгөө эхын үмэнэһөө халуун амаршалга дамжуулба. Энэл тосхондо ажаһуудаг эхэдээ солдат Дашинима Цыреновшье тон иимэ бэшэг бэшэжэ табяа. Сэрэгэй албан хүнгэн бэшэ. Гэбэшье эсээд байхада, эхын бэшэгүүд хүсэ нэмээһэн мэтэ туһалдаг. Хүндэ маршын һүүлдэ түүдэгэй хажууда һуухадаа, эжынгээ бэшэгүүдые дахин дахин уншахада, сэдьхэл тэнитлэн болодог лэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ би Геннадий Дашанима хоёртой уулзааб. Хоюулан үндэр тэгшэ бэетэй, хүхюун согтой хүбүүд. Мэнэ һая хэшээлһээ ерэһэн тула зүгаа баянтайнууд. Эдэнэр командирайнгаа даабари амжалтатайгаар дүүргэжэ, онсо шалгараа. Тиимэһээ командованиин зүгһөө баясхаланда хүртэһэн байба. Эхэнүүдэйнь бэшэгүүд тухай хөөрэлдэнэб. «Эжыһээ бэшэг абаһан үдэртөө дэлхэй дээрэ эгээн жаргалтай хүн шэнги болодогби», — гэжэ Дашанима энеэбхилнэ. Юрэдөө танда юун олон юумэ хөөрэнэ гээшэбиб. Эхэһээ ондоо намда дүтэ һайн хүн үгыл.

Үхибүүнэй түрүүлэн
хэлэһэн үгэнь
Эхэ!
Сэрэгшэ болоод,
хахасахадаа хэлэһэн үгэнь
Эхэ!
Добтолгодо ороод, газар
тэбэрин унахадаа,
хэлэһэн үгэнь
Эхэ!
Хүсэлэн бодоод,
ажамидаралдаа эрмэлзэн
тэгүүлхэдээ, хэлэһэн
үгэнь Эхэ!

Эхэдэ зорюулагдаһан энэ шүлэгэй мүрнүүдые солдат Сергей Борздинов сэрэгшэдтэ зорюулагдаһан үдэшэ дээрэ нүхэдтөө уншаа һэн. Саашадаа ротын ханын һониндо бэшэгдэхэдэнь, зарим сэрэгшэд блокнодтоо буулгажа абаа. Шүлэгэй үгэнүүд сэрэгшэ бүхэнэй ухаан бодолдо бүхөөр хадуугдан, аяар холо үлэһэн эхэнүүдыень һануулна. Үдэр бүхэндэ дневальнын урда сэрэгшэдэй эхэнүүдтээ бэшэһэн бэшэгүүд олошордог болоо һэн.

Үгы. Би сэрэгшэдтэ ерэһэн эхын бэшэгүүдые уншаагүйб. Харин бэшэг абаад, уншажа һууһан сэрэгшын нюур шарайн сэлмэн хүбилхэдэнь, ямар юумэн түхай бэшэг соо бэшэгдэһыень, сэрэгшэ бүхэнэй юун тухай бодоһыень һайн ойлгогогби.

Зүб даа. Эхын бэшэг онсо, тусхай юумэн гээшэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ тэдэнэй бэшэгүүд манай эсэгэ абанарта, аха эгэшэнэртэ хүндэ хүшэр байлдаанай урда зоригжуулан, шэнэ хүсэ шадал нэмээдэг байгаал. Шуһата байлдаанда шархатаһан хүнүүдэй зүрхэндэ эгээн һайн эм дом — эхын бэшэгүүд һэн.

Эхын бэшэгүүд... Эхын бэшэгүүд мүнөөшье өөрынгөө нангин удха шанар, алдаагүй, алдахашьегүй.

П. САНДИМИРОВ.

Шэтэ.

Жан ЗИМИН

Үхибүүдтэ зорюулагдаһан шүлэгүүдһээ

ХҮҮРГЭ

Хэншьеб хүлһөөм үргэжэ,
Уһан дээрэ тогтообо,
Горхон дээрэ зогсообо.
Дүрөөлбэб даа эрьеыень,
Эмээллэбэб уһыень.
Дээрэһээ доошоо
харахадам,
Дэн лэ тархим эрьенэ.
Уһа руу үни шэртэхэдэм,
Үе мүсэм һалганана.
Далтираа һаа дүрөөгэйм,
Эрьеын эндэһээ хүдэлөө
һаа,
Тархяа эрьежэ унахаб
даа,
Уһа руу шунгажа ошохоб
даа.
Хосорхомни хологүй даа,
Үхэхэмни үнэн даа...
Горхон гүйжэл ошонхой,
Гансаараа би үлэнхэйб,
Унаад уһые һуухадам,
Үгаа ехэ хашартай.

ҺАЛХИН

Һанаа алдана.
Шэхэндэмни шэбэнэнэ:
«Эсээб, туляаб,
Бээрээб, даарааб,
Ада бү үзыш,
Абарыш даа,
Хүлдөөб, хүрөөб —
Хүлшөөгыш».
Бээлэй руумни бүтүү
хоробо,
Хормой дором хоргодобо.
Хамсы руумни харайжа
оробо,
Аршалһамни — аажам
болобо,
Үлеэхээ һалхин болибо,
Дулаанда ороод дууража
оробо.

ҮНДЭР

Гэрэйм үһээ үндэр даа —
Үндыгөөш һаа
хүрэнэгүйб.
Үүлэд үшөөшье үндэр
даа.
Ара хадын оройгоор
Аяншалжа ябанхайб.
Уулын оройдо гарахадам,
Үүлэд дором үлэнхэй.
Хүл доогуурни хиидэнхэй.
Үндэр байнаб үүлэдһээ.
Дээгүүр байнаб
дэлхэйһээ!
Һарада гараа һарбайнаб—
Дэн лэ дээрэ байна даа.
Хайшан гэжэ хүрэхэб
даа?..
Хэмэл одон — хүлгэтэ
Һуужа һарада хүрөө
һаам,
Дээрэһээнь доошонь
хараа һаам?!
Хүнды Һара хабтайжа,
Хүл доромни хэбтэхэ даа.
«Хүнэй хүбүүн үндэр
даа»
Гэжэ һара гэмшэхэ даа.
Хэзээ тиишэ мордохобиб?
Хайшан гэжэ хүрэхэбиб?

ФРОНТОВИГАЙ ДЭБТЭРҺЭЭ

«Бя Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан хүнби,— гэжэ Яруунын аймагта ажаһуудаг, фронтовик Ц. Ц. Ринчинов бэшэнэ.— Алас-Дурнада алба хэжэ байхадаа, танай газетэдэ «Бэшэг» гэжэ шүлэгөө эльгээхэдэм, тэрэниием толилоо һэнтэ. Би аргагүй ехээр баярлаа һэнби. Совет Армиин һайндэртэй дашарамдуулан, Белорусска фронтдо ябахадаа, 1945 ондо бэшэһэн «Бэлэг» гэжэ шүлэгөө эльгээбэб. Боломоор һаань, гаргана бэзэт».

«Бэлэг» гэжэ шүлэг техническэ талаараа мүлихээршье һаа, фронтовик хүнэй сэдьхэлэй дулаан ольһотой байна гэжэ һанахаар. Тиимэһээ тэрэнииень заһангүйгөөр гаргажа, уншагшадай анхаралда дурадхабабди.

БЭЛЭГ

Хүрин сэмбэ гадартай
Хөөрхэн зөөлэн бээлэй
һэн.
Хүйтэн оной соо
һуухадам,
Хүбүүд намда асараа һэн.
Аяар холоһоо
эльгээгдэһэн,
Аргалай үнэртэй
бээлэйхэн —
Арминн хүбүүдтэ
зорюулһан
Арадайм нангин бэлэг
һэн.
Хүгшэн эжы,
баабайнар...
Хүнжэлэйнь тайрадаһаа
байгаа гү...
Хөөрхэн залуухан
басаган...
Хүсэлэн оёһон бэлэг гү...
Аяар хаанаһаашьеб
эльгээгдэһэн
Арһан тэрээхэн бээлэй.
Арюухан басаганай
гар...
Альгыем жэгнээд
дулаахан...

Ц. РИНЧИНОВ.

ОРЁО ХАРГЫ

(ШОГ РАССКАЗ)

Нэгэтэ Галсан газар шагаашанхай, бодолгото болон ябатараа зүт татан зогсобо.

«Һанааб, энээн тухай Дамбаһаа һураха байна!» — гэһэн һонор шиидхэбэри толгойдонь орожо, хамараа үргэн гэр тээшээ харайшаба.

Энэнь хадаа «Аршан» курортдо ямар аргаар путёвко олохоб гэһэн асуудал байгаа. Дамба гээшэнь сугтаа хүдэлдэг дүтын нүхэрааб даа. Тэрэнь өөртэнь орходоо хэлэ амандашье бэрхэ, ухаан бодолооршье үлүү, шуран шулдаар һэн. Тиимэ нүхэрһөө зүбшөөл һурахаяа хүлээлдягүй байһандаа Галсан бээ зэмэлээдшье абаба.

Үглөөдэрые арай гэжэ хүлеэжэ, Дамбатаяа станогой саана уулзахадаа, Галсан сэхэл һураба:

— Дамба, бишни «Аршан» курортдо амарха дуратай аад, путевко олжо ядаад байнаб, шимни туһалжа шадахагүй гээшэ гүш?

Дамба нэгэшье секунда хүлеэлгэнгүйгөөр хэрэгтэй харюуень үгэбэ:

— Директорһээл эрихэш, зүгөөр тэрээнтэйшни Бимба хөөрэлдөө һаа, үгөө түргэн ойлголсохо байха. Харин Бимбатай бишни хөөрэлдэхэб, тиимэһээ үгымнай ульгам байхын тула хоёр шэл абахаш!

Галсан баярлаха зуураа бардамаар батална:

— Гурбые табихаб, гансал хөөрэлдэжэ үзэ!

Иигэжэ баталһаниишье тэрэ, хэлсэһэн үгэ халуун дээрээ гэжэ хоёр нүхэд Бимбада ошобод.

Гурбан нүхэд уулзажа, гурбан шэл архияа уугаад, хэрэгтэй ерэһэн хэрэгээ хэлсэбэд. Бимба гээшэнь ээдэлдэһэн хэлээ эрьюулжэ хэлэхэдээ, иигэжэ тудхаба:

— Бишье директорэй һайн танил гээшэб, теэд Бадма баруун гарынь болохо юм!

Тиигээд яаралгүй үргэлжэлүүлбэ:

— Харин Бадматай хөөрэлдэхын тула, ухаатай хүнэй ула тоһодохош!

Галсан тэсэнгүй асууба:

— Юун хэрэгтэй болохо юм?

Юун ехэ юумэн хэрэгтэй болохонь даа. Шэл архи бүдэй таһархай хоёрые абаад ошоходомнай хүрэхэ, — ... Бимба согсолбо.

Хойто үдэрынь Гал... ганса шэл архи, алда ... болохо торго абажа, Бим... тай Бадмында ошобод ... ха.

Бадма хүлеэгдээгүй ... шанда ехэ хүхижэ, ама... лантараа иимэ зүбшэл ...

— Минии директор... мүнөөшье хөөрэлдэхэдэ ... хо, теэд хэрбээ Рабдан ... рэлдөө һаа, лаб лэ ... оруулха һэн.

Тиигээд ойро зуура ... гээд, үргэлжэлүүлбэ:

— Теэд Рабдамнай ... дан ха юм даа, би ... үгөө ойлголсохын тула ... рээндэ ошохо хэрэгтэй.

Галсан гажарха бэшэ ... Үглөөдэрынь лэ арга ... гаргажа, хабһан дээрээ ... га зузаан өөхэтэй эрье ... гурбан мүшэтэй коньяк ... рые таксида ашажа, Бад... шэрээд, Рабданайда ер...

Тарган эрьеынь ... дээрэ таатай хөөрэлдөө... болоһые дамжуулаад... яахамнайб, гансал Рабд... һүүлшын үгэ иимэ бай...

— Анхан хада Раб... шье директортэй уһаар ... гашагүй унаган тала ... гөөр мүнөө зүнтэг ба... рань һамга хэжэ һүүһ... үлдөөд, тэрэ булэтэй ха... гаа хахараад байнаб.

Энээгээршье Галс... «Аршан» курорт ошохо ... гы мухардажа, манай хүб... газар шагаашанхай, гэр ... шээ бусаа һэн ха.

Тэрэ болоһон ушар, ... гойдонь түрэһэн һайн... дол хоёр хоног үдэрэй ... гэрхэ тума зүүдэн мэтэ ... лартажа, нэгэ һара ... гэрхэлөөр огто мартагда... бэлэй.

Гараха һарын эхиндэ ... дой соёлой ехэ ордон соо ... рэнэй түсэб үлүүлэн дүү... һэнэй баярай суглаан ... дэбэ. Хүндэтэ директор ... хэлэжэ, олон зонииe ... луулба. Эрхим ажалша... ден, медальда, мүнгэн ш... хүртэбэд. Тэдэнэй ... (Галсан шэхэндээ үнэн... гүй), ажалдаа шалга... слесарь Дармаев Га... «Аршан» курортын ми... путёвкодо хүртэшэбэ.

Д. ДЫЛГЫРО...

«СБОРТОО түргэн суглаарагты!»

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудтай һунгагшадай уулзалга тухай материалнууд. «Нуга сабшалан, таряалан юундэ муугаар уһалагданаб?» — корреспонденци. ТАСС-ай һүүлэй шэнэ һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. Буряадай АССР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй наймадахи сессиин тоосоон.

Гурбадахи хуудаһанда. Буряадай АССР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй наймадахи сессиин тоосоон.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Урихыемнай зүбшөөгыт» — фоторепортаж. Нютаг нютагай һонин.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10 — «Нептун» клубай шанда хүртэхын түлөө. 13.40 — Үхибүүдтэ мультфильмнүүд харуулагдаха (үнгэтэ). 13.50 — 14.00 — Забһарлалга. 14.00 — Уран зохёолой уншалга. В. Попов «Обретёшь в бою» (романһаа хэһэгүүд). 14.20 — «Очевидное — невероятное». 15.20 — Совет дуунуудай концерт (үнгэтэ). 15.35 — А. Чехов. «Чайка» — М. Горькиин нэрэмжэтэ Москвагай уран һайханай академическэ театрай табиһан фильм-зүжэг (үнгэтэ). 17.00 — «Элүүр энхэ байлга» — эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 17.30 — М. Горькиин нэрэмжэтэ МХАТ-ай «Чайка» гэжэ фильм-зүжэгэй үргэлжэлэл. 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — 19.40 — Забһарлалга. 19.40 — Спортивна гимнастикаар СССР-эй чемпионат. Ростов-на-Дону хотоһоо дамжуулагдаха. 20.30 — СССР — Австрия: хани харилсаанай замда (үнгэтэ). 21.00 — «Кино болгон буулгагдаһан уран зохёолнууд». «Шэнэ газар хахалагдана» — уран һайханай фильм (1-дэхи сери, үнгэтэ). 22.45 — «Артлото» (үнгэтэ). 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.30 — «Мүнөөдэр манеж дээрэ» — циркын программа. 19.30 — «Знатогууд мүрдэлгэ хэнэ» — телевизионно зүжэг. 8-дахи хэрэг — «Тэрьедэлгэ» (нэгэдэхи хуби). 21.00 — Амаралтын концерт.

ШАНДАГАН БӨӨ

ОНТОХОН

Сагаан дэгэлээ
шаналжа,
Шандын голой шугы соо
Шандаган бөө бөөлэнэ;
«Хабар хаһадаа ерэжэ,
Халуун наран шаранал,
Һархаг саһан хайлажа,
Һайрам болон урданал.
Саһан дабхасын
һалахада,
Сагаан дэгэлыем
хуулахал,
Хүүеэ хабарай хүүехэдэ,
«Хүрин жэбхүүн
үмдэхүүлхэл».
Дээхэр, дээхэр дэбхэржэ,
Дэндүү гоёор уянгалжа,
Олигой шанга хоолойгоор
Онго оруулан бөөлэнэ;
«Хабар, хари, яба гэртээ,
Халуун нараа аба
эндэһээ,
Саһан сагаан зандаа
байг лэ,
Сагаан дэгэлни намдаа
байг лэ,
Монсогортоо мухаряагүй,
Хүнгэндөө хиидэәгүй,
Араатаһаашье айгаагүй,
Арьяатанһаашье
тунхаряагүй
Шандын голой
«Шандамани»
Шандаган бөө гээшэлби».
Шадал мэдүүлэн
тэрээнэй
Онгоо оруулжа байтарнь,
Орой дээрэһээнь гэнтэ
Хүсэтэ һалхинай эршэһээ
Хуурай модоной мүшэр
Хухаржа унашалай.
Араатаһаашье айгаагүй,
Арьяатанһаашье
тунхаряагүй
Шандын голой
«Шандамани»
Шандаган бөө сошожо,
Айхын ехээр айжа,
Монсогортоо мухарин,
Хүнгэндөө хиидэн,
Шандын голой шугыгаар
Шадал мэдүүлэн талиибa.
Аман дээрээ бардам,
Үнэн дээрээ айран
Шабха шугын оёорой
Шандаган бөөе
Тайгын амитад наадалжа,
Түүхэ болгон хэлсэбэ.

Д-Д. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ суглуулбариһаа.

МОНГОЛ ТААБАРИНУУД

Гунхаһан гурбан хүүхэн,
Гуниглаһан гурбан
хүбүүн,
Хэсүү гурбан шабганса,
Хэдэр гурбан үбгэн.
(Зун, намар, үбэл, хабар).

Тала хээгүүр
тайбанхан-тайбанхан,
Ташуургүй
гүйбанхан-гүйбанхан,
Хүдөө хээгүүр
хөөбэнхэн-хөөбэнхэн,
Хүл нюсэгөөр
жыбэнхэн-жыбэнхэн.
(Шуурган).

Наран доогуур
найгаһаншуу,
Нашан шубуу
шүүрэһэншүү,
Тэнгэри, газар
нийлэһэншүү,
Тэнгэс[1] уһан
салгидаһаншуу.
(Зэрэлгээн).

1) Тэнгэс — далай.

Милициин хүдэлмэрилэгшын дэбтэрһээ

ХОРХОЙН МҮРӨӨР МҮШХЭЖЭ...

Хэнэйшье мэдэһээр, гэмтэ ябадал, хулиган ааша гаргагшадтай эрид шууд тэмсэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Тиигээд гэм хэһэн зарим орёо ушарнуудые һайнаар шэнжэлжэ, зэмэтэ хүнүүдые элирүүлхын тула милициин, прокуратурын хүдэлмэрилэгшэд нилээд ехэ оролдолго гаргадаг байна.

Би эндэ нэгэ ушар тухай хөөрэхэм. Загарайн аймагай нэгэ нютагта болоһон хэрэг.

Хэдэн жэлэй туршада түрмэдэ һууһан Далай Барагтуев гэжэ хүбүүн болзороо дүүргээд, гэртээ бусажа ерэбэ. Гэртээ ерэһэнэйнгээ түрүүшын үдэр Далай Барагтуев гэгшэ архи һайса залгяад, үйлсэдэ гараба ха. Урданайнгаа танил Ниматай тэрэ уулзашаба. Бусажа ерэһэнэй «баяр» эхилбэ даа. Нима Далай хоёршье хэдэн шэл архи хооһолһоной удаа урданайнгаа ябадалнуудые һанажа, дурсажа орobод. Тиигэжэ байтараа, эдэ хоёрой шангаар дуугаралсахань багадаад, энгэрдэлдэжэ эхилбэ. Түрмэһөө һая бусаһан Далайнь муу юумэндэ дахяад орохоёо зүрхэ алдаад, газаашаа харайба. Сухал уураа багтаажа ядаһан Нима хойноһоонь гүйжэ гараад, хашхаржа ябаад, Далайе намнана. Тиигэжэ ябатараа Нима хүбүүн Самбу Далбанов гэжэ айлай хашаагай хажууда унашаба.

Һүүлдэ хүнүүдэй тэрэниие бодхоохо гэхэдэ, Нима улаан шуһа хаяжа хэбтээ һэн. Хутагаар хадхуулжа үхэшэһэн байгаа.

Нима Моторoев алуулаа гэһэн мэдээсэл Загарайн аймагай милициин таһагта оробо. Эгээл тэрэ үедэ республикын прокуратурын ахалагша мүрдэгшэ Юрий Буянтуевич Цыренжапов тэндэ ерээд байгаа. Милициин таһагай начальник Фёдор Эхиритович Наглаев энэ ушар тухай Цыренжаповта дуулгаба.

Милициин хүдэлмэрилэгшэд хэдэн бүлэг хүниие суглуулаад, энэ гэмтэ хэрэг шэнжэлэн үзэжэ, зэмэтэниие элирүүлхэеэ саг дары ерэбэд.

Гэршэ хүнүүдэй хэлэһэнэй ёһоор, түрмэһөө һая табигдаһан Далай Барагтуев Нима Моторoевтой суг архидаад, һүүлээрнь наншалдаа, газаагуур намнасалдаа гэжэ элирбэ. Наншалдаанда хабаадалсаһан гурбадахи хүн үгы байгаа гэжэ баһал ойлгогдобо.

Далай Барагтуевые мүшхэжэ үзэхэдэ, Нимые би алаагүйб гэжэ тэрэ таһа арсаа һэн. Теэд үнэн дээрээ Далайн хутага барижа, Нимые хадхаһые хэншье хараагүй. Далай Нимаһаа тэрьелжэ гүйгөө. Намнажа ябаһан Нима гэнтэл унашоо.

Хайшан гэхэ ёһотойб? Түрмэһөө һая бусажа ерэһэн, архида дуратай Далайе эндэ зэмэлхэдэ тоншье бэлэн. Юуб гэхэдэ, Ниматай тэрэл гансаараа наншалдаа ха юм.

Фёдор Эхиритович энэ ушар тухай республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшодо хонходобо. Загарайн аймагта болоһон энэ гэмтэ ябадалай үшөө хүсэд элирүүлэгдээгүй байһаниие ойлгоһон министрэй орлогшо түргэн гэгшээр хэмжээ абажа, намайе тиишэнь эльгээһэн юм.

Гэмтэ хэрэгэй болоһон тосхондо минии ерэхэдэ, милициин хүдэлмэрилэгшэд тэндэ олоороо сугларшанхай байба. Нимын алуулаһанһаа хойшо хоёр хоног үнгэрөө. Зэмыень элирүүлэгдээгүй Далай Барагтуевые үни барижа болохогүй. Гурбадахи хоногой һүүлээр тэрэниие табиха хэрэгтэй.

Үнэхөөрөөшье, һанаад үзэхэдэ, гайхалтай байба. Мүрдэлгэдэ олдоһон бэримтануудые бултыень тоолоод үзэхэдэ, Далай Барагтуевай зэмэ балайшье тодоржо үгэнэгүй. Нимын ами алдан унахые Далай үнэн дээрээ хараагүй. Тиибэшье һаа, тэрэ Ниматай архидаа, наншалдаа ха юм.

Гэмтэ хэрэгэй болоһон газарые дахин ошожо харабабди. Медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй табиһан актые дахин шэнжэлбэбди. Яахыншье аргагүй. Нимые хэншьеб хутагаар хадхаа.

Нилээд удаан зүбшэһэнэй һүүлээр бүхы гэршэнүүдые дахин суглуулха гэжэ хэлсэбэбди.

Һэжэгтэ ороһон Далайн үгэнүүдые эндэ дурдая. Тэрэ иигэжэ хэлээ һэн: «Ниматай би архидааб. Архи ууҗа һуутараа, Нима намда салшаяка эхилээ, элдэбээр хараагаа. Тиигэжэ байтараа намайе шаажархёо. Тинхэдэнь бя эжэлэнгүй харюу үгөөд орхёо һэм. Тиигэжэ наншалдаамнай эхилшоо. Би газаашаа гараад гүйгөөб. Хойноһоомни Нима намнажа эхилээ. Нэгэ харан гэһээм, Нима газарта унашоод хэбтээ һэн. Би алаагүйб. Теэд намда таанадай этигэхэтнай бэрхэтэй».

Милициин таһагай начальнигта би ошобоб. Тэрэ үдэр хэһэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдые гаргажа эхилбэбди. Теэд гэмтэ хэрэг хэһэн хүнэй нэрэ үшөөл мэдэгдээгүй байна. Тэрэниие тодоруулхын тула ехэхэн оролдолго хэрэгтэй бшуу.

Һүүлэй һүүлдэ бидэнэр нэгэ юумэ хэхэ гэжэ шиидэбэбди.

Үхибүүд гээшэ һонюуша зон ха юм. Тэрэ багай үхибүүдые, һургуулиин һурагшадые суглуулбабди.

Болоһон ушар тухай би тобшохоноор хөөрэжэ үгэбэб. Хүниие алаһан зэбүүрхэмэ ябадалые шоо үзэн, энэ хэрэгые элирүүлхын тула ехэ оролдожо байһан тухайгаа хөөрэбэб. Тиигээд һургуулиин комсомолшуудта иимэ гүйлтатайгаар хандабаб:

— Энэ ушар тухай нэгэ хэншье юумэ дуулаа һаа, тэрэ дарыдань Загарай тосховой гостиницада хонходооройт. Тэндэ би байхаб.

Үдэшэлэн гостини... һуунаб. Халуун сай ... нэгэ бага амарһанай ... лээр, газаагуур ябаха ... шиидэбэб.

Газааһаа орожо ерэх... гостиницын дежурна ... иигэжэ хэлэбэ:

— Таниие телефондо ... дана.

Трубка үргэхэдэмни, ... лициин таһагай нача... Фёдор Эхиритович ... гээр иигэжэ хэлэбэ:

— Түргэн ерыт. ... һонин бии...

...Тосхоной жаахан ... бүүд иимэ юумэ ду... Далайе намнажа ябаһ... ма Моторoев Самбу Да... новтанай хашаагай ... гаар гүйжэ ябаа ха. ... дэнь гэрэй эзэн Самбу ... банов гэгшэ нэгэ ... юумээр Нимые шааж... тэрээнээ телогрейкэ ... нюужархёо гэжэ элир...

Самбу Далбанов ... тэрэ дарыдань хинал... ро абабабди. Нимые ... гаар хадхажа алаһан ... хайгаа тэрэ мэдэрээ ...

Д. ЕГОДУРО...

милициин май...

*) Энэ материал соо ... дэһэн нютагай, зэмэтэ ... дэй нэрэнүүд зорюута ... гагдаба.

Редактор **Ц. Ц. ЦИБУДЕ...**

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1974 оной майн 25. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-00470. Заказ № 00...